

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA
REJNIŠTVO V OBČINI GROSUPLJE

Avtor: Barbara Škrjanc

Mentor: izr. prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Barbara Škrjanc

Naslov naloge: REJNIŠTVO V OBČINI GROSUPLJE

Kraj: Grosuplje

Leto: 2016

Št. strani: 60

Št. prilog: 2

Mentor: izr. prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Deskriptorji: Rejništvo, rejniška družina, vzpostavljanje delovnega odnosa, socialno delo na področju rejništva, individualna projektna skupina

Povzetek: V diplomski nalogi sem obravnavala rejništvo s pravnega vidika ter z vidika socialnega dela. V nalogi sem vključila točke zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, v katerih so navedene vloge matične družine, rejniške družine ter centra za socialno delo pri izvajanju rejništva. V empiričnem delu sem prikazala podatke o otrocih, rejniških družinah ter matičnih družinah, ki sodelujejo s Centrom za socialno delo Grosuplje (v nadaljevanju CSD Grosuplje). Empirični del vsebuje statistične podatke o številu, starosti in spolu otrok, o šolanju otrok, trajanju rejništva, številu rejniških družin, izobrazbi ter poklicu staršev in rejnikov, predvidenem nadaljnjem bivanju otrok v rejniški družini ... V empiričnem delu so navedene tudi oblike dela, ki jih center uporablja za delo z otroki, rejniki in starši, ter opis strokovnega dela socialne delavke na centru. Namen naloge je prikazati stanje rejništva v občini Grosuplje s pomočjo podatkov, ki jih imajo na CSD Grosuplje.

Title: FOSTER CARE IN GROSUPLJE

Descriptors: Foster care, foster family, the establishment of a working relationship, social work in the field of foster care, individual project group

Abstract: In this thesis I theoretically define foster care from a legal point of view and foster care, as it deals with social work. I included the point of the law on the implementation of foster care, the role of the family home in the provision of foster care and the role of the Centre for Social Work. In the empirical part I show data on children, foster families and parent families, working with the Centre for Social Work Grosuplje. The data contain statistics on the number of children, the duration of foster care, age and sex of the child, the number of foster families, education and occupation of parents and foster carers, children's schooling, provided further stay of the child in a foster family ... data also include forms of work undertaken by the Centre under children, parents and carers and description of the professional work of a social worker at the centre. The purpose of the project is to show the state of foster care in the municipality of Grosuplje using the data they have at their centre.

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO**

**DIPLOMSKA NALOGA
REJNIŠTVO V OBČINI GROSUPLJE**

Avtor: Barbara Škrjanc

Mentor: izr. prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Grosuplje, 2016

MOJA ZGODBA

V rejništvu živim že od svojega 7. leta. Ker sta starša ločena in brezposelna, ne morem živeti pri njiu. Doma smo imeli težke pogoje za življenje. Oče je zdravljen alkoholik in mati je epileptična bolnica. Prepri so bili obvezni del našega vsakdana in oče naju je z materjo velikokrat pretepel. Ker sta bila starša brezposelna, smo živeli s pomočjo socialne podpore, ki pa je bila zelo nizka. Oče je občasno delal v sosednji gostilni, a za svoje delo velikokrat ni dobil plačila. Pri sedmih letih sem tako na pobudo centra za socialno delo odšla živeti k prvi rejniški družini, v kateri sem preživela tri leta. Tam smo živeli jaz, enako star deček ter tri leta mlajši deček. Živeli smo v hiši skupaj z rejničino hčerjo, ki je imela dva otroka. Rejnika sta imela strog red. Otroci nikoli nismo smeli brez dovoljenja vzeti kaj iz hladilnika ali omare, v sobi smo lahko samo spali, čez dan so bile naše sobe zaprte, rejnica nam je izbirala oblačila, veliko smo morali pomagati okoli hiše ter pri gospodinjskih opravilih. Ob vsaki kršitvi dogovorov smo bili kaznovani, tudi z odtegnitvijo večerje ... Ko se je rejnica upokojila, smo morali oditi drugam. Poiskali so mi drugo družino. V omenjeno družino je istočasno kot jaz prišla živeti še od mene pet let mlajša deklica. Z rejnikoma se nisva dobro razumeli, saj sta imela svoj način mišljenja, ki sta ga hotela vsiliti tudi nama. Pogosto je med nami že zaradi majhnih težav izbruhnil hud spor. Rejnika sta si pogosto ustvarila mnenje, da sem nekaj naredila, in pri tem vztrajala toliko časa, dokler nisem potrdila njunih domnev. Tako sta denimo trdila, da se z mlajšo deklico skrivaj otipavava. Nekega večera sva si z deklico v sobi pod mizo naredili šotor, zakrili sva ga z rjuhami in se v njem igrali s plišastimi igračkami. Najino igro je zmotil rejnik in mi ukazal, naj takoj pridem v dnevno sobo. Nato me je vprašal, kaj se z deklico igra. Povedala sem, da imava igrače in da se igrava živalski vrt. Rejnik ni verjel mojim besedam in je še naprej vztrajal, naj vendarle povem po pravici. Bila sem zelo zmedena, saj nisem vedela, kaj želi slišati od mene. Ko sem ga vprašala, kaj naj bi po njegovem mnenju počeli, je rekel, da ve, da sva se otipavali in da sem bila gotovo jaz tista, ki se je te igre spomnila. Čeprav sem jokala in zatrjevala, da njegove domneve niso resnične, ni nič pomagalo. Na koncu, ko nisem več prenesla njegovega pritiska, sem rekla, da ima prav in da sem lagala, čeprav nisem. Rejnik je dejal, naj se to ne ponovi nikoli več in tako je bila zgodba zaključena. Vsaj tako sem mislila. Čez nekaj dni smo zopet načeli omenjeno temo pogovora. Rejniku sem morala povedati, kje sem »te stvari« videla. Najprej sem rekla, da v revijah, vendar mi rejnik ni verjel. Vztrajal je pri tem, da je nekdo »te stvari« moral početi meni. Kot vedno sem govorila resnico, ki pa ni bila uslišana. Zadeva je prišla tako daleč, da sem na koncu podlegla njegovim pritiskom in

potrdila, da je bil storilec domnevnega spolnega nasilja nad menoj moj oče. Ker sem imela bujno domišljijo, sem si seveda izmislila zgodbo, kako naj bi se zloraba odvijala. Zadeva je seveda prišla do sodišča, saj sta rejnika podala izjavo na center in ta je sprožil postopek naprej do sodišča. Počutila sem se nemočno, krivo, saj sem vedela, da ne govorim resnice oz. da lažem samo zato, da bi ugodila rejnikoma in ostalim, ki so moji izmišljeni zgodbi verjeli. Na mojo željo ter seveda tudi na pobudo rejnikov so me premestili v družino, kjer živim sedaj. Te družine ne bi zamenjala za nič na svetu. Na začetku smo imeli precej težav, saj sem bila svoeglava, glasna, mučilo me je tudi domotožje. Prejšnja rejnika sta mojima sedanjima rejnikoma povedala zgodbo o otipavanju ter domnevni zlorabi s strani očeta. Rejnica me je skrbno opazovala in kmalu ugotovila, da v moji zgodbi nekaj ni v redu. Od vsega začetka sem vedela, da ji lahko zaupam, zato sem ji kmalu povedala resnico, ki pa je bila slišana in sprejeta. Na srečo so tudi na sodišču verjeli, da sem lagala, in tako moj oče ni odšel v zapor. Občutki krivde, ki so me preganjali, so v meni zbudili strah, jezo, žalost. Nisem si upala poklicati očeta in se mu opravičiti. Nekega dne pa sem to naredila, in ko sem slišala besede očeta, da me razume in da mi ne zameri, se mi je odvalil ogromen kamen od srca. Od takrat naprej je bilo vse bolje, tudi moje vedenje je sčasoma postalo primernejše. Zato je bilo potrebnih ogromno ur pogovorov z rejnico, ki mi je vedno kazala pravo pot in me učila, kaj je prav in kaj ne. Šele tu sem izkusila, kaj je to prava družina. Imam svojo sobo, hladilnik je vedno na voljo, ni strogih pravil, lahko smo sproščeni, odprti. V družini je do sedaj živelo sedem otrok, najstarejše dekle se je že osamosvojilo, tako da nas je ostalo še šest, in sicer deklica, stara šest let, 13-letno dekle, fanta, stara 14 in 15 let, 19-letno dekle in jaz, ki sem najstarejša. Vsi otroci živimo v omenjeni rejniški družini že več kot štiri leta. Razumemo se krasno, spore rešujemo sproti. Pogosto hodimo na počitnice, izlete, sprehode, v kino in skupaj doživljamo mnogo prelepih trenutkov.

Kar se tiče stikov z matično družino, sem redne stike ohranila samo z očetom, z materjo že skoraj tri leta nimam stikov. Ko sem prišla živeti k svojima sedanjima rejnikoma, sva imeli z materjo pogoste stike, ki pa jih je oviral materin novi partner. Ko sem namreč odšla od doma, se je oče pričel zdraviti zaradi alkoholizma, mati pa si je našla novega partnerja. Novi partner je prav tako alkoholik, ki mojo mater tudi pretepa. Oba z materjo sta brezposelna, čeprav je mati občasno pospravljala. Kadarkoli smo bili dogovorjeni za srečanje, je bil novi partner poleg naju.

Nikoli ne bom pozabila svojega 11. rojstnega dne. Bili smo dogovorjeni za srečanje pri materi.

Na centru za socialno delo je bilo določeno, da z materjo preživiva skupaj neko popoldne, in sicer sami, brez njenega novega partnerja. Prvi dve uri najinega srečanja je res bilo tako. Nato je mati odšla v trgovino, jaz pa sem ostala sama v stanovanju. Kar naenkrat je v stanovanje vstopil materin novi partner in mi dejal, naj se oblečem in pripravim za odhod. Vprašala sem ga, kam bova odšla, in mu povedala, da moram počakati mater, on pa je rekel, da naju ta že čaka pred blokom. Oblekla sem se in odšla z njim. Pred blokom naju je res čakala mati. Skupaj smo odšli na pico. Vse je potekalo brez zapletov, lepo smo se pogovarjali, vse dokler nismo ob odhodu v stanovanje ugotovili, da nimamo ključev. Novi partner se je v hipu razburil in mater vprašal, kam je dala ključke. Ko mu je ta odvrnila, da jih nima, jo je močno udaril. Takrat se je zame ustavil čas. Nisem vedela, kaj naj storim. Začela sem jokati. Ko smo prišli v stanovanje, v katerega smo morali vdreti, je odšla mati na stranišče. Odšla sem z njo. Materin novi partner je prišel za nama in mater še nekajkrat udaril ter ji v usta zatlačil položnico. Prosila sem ga, naj preneha z nasilnim vedenjem, in jokala. Končno se je umaknil, šel ležat, midve z materjo pa sva odšli iz stanovanja. Tedaj sem poskušala po telefonu poklicati rejnico, a je nisem uspela priklicati, ker se mi je baterija telefona izpraznila. Medtem sva se z materjo dogovorili, naj omenjeni dogodek zamolčim. Ko je rejnica prišla pome in me vprašala, kako sem preživela dan, sem se ji zlagala, da je bilo vse v redu in da sva bili z materjo ves čas sami. Toda rejnica je dejala, da ve, da lažem, saj da je partnerja moje matere videla na balkonu. V tistem trenutku sem rejnici povedala vso resnico in ona je kot vedno poslušala. Od takrat naprej se nismo nikoli več dogovorili za srečanje na omenjeni način. Srečanja so od tedaj dalje potekala na centru za socialno delo, nekajkrat pa sem odšla na srečanje z materjo kar skupaj z rejnico (v kino ali na kosilo). Stiki z materjo so sčasoma postajali vse redkejši, vse dokler se mati ni prenehala odzivati na vabila na sestanke. Nato sva se slišali po telefonu, vendar je bil v takšnih okoliščinah vedno prisoten tudi materin partner. Nekaj časa je bila mati v varni hiši in takrat sva imeli redne stike in sva se odlično razumeli. Ko je mati zapustila varno hišo, sta z očetom poskušala zaživeti skupaj, a kmalu se je v njeno življenje vrnil novi partner in odločila se je zanj. Z leti sem tudi sama nehala prositi za stik, saj mati ni na srečanje nikoli hotela priti sama. Tako so se najini stiki prekinili. Zdaj me mati ne pokliče niti za rojstni dan. Pravijo, da je vsaka stvar v življenju za nekaj dobra in pustimo času čas. Morda bova v prihodnosti zopet vzpostavili stik, morda ga ne bova nikoli.

Z očetom pa ohranjam redne stike, velikokrat greva na kosilo, slišiva se po telefonu, včasih ga

obiščem na njegovem domu. Tam ima majhno sobo s kuhinjo in življenje si je uredil, kot se ga je pač dalo. Vesela sem zanj, da je zadovoljen in urejen.

Vem, da imam največjo podporo v rejniški družini, pri kateri živim sedaj. To družino sem sprejela za svojo. Vem, da brez truda, pogovorov, sproščenega in varnega okolja ne bi bila to, kar danes sem. In ponosna sem na to, kar sem. Prava družina otroku nudi podporo, varnost, priložnost za izražanje čustev, in to družina, v kateri živim sedaj, prav gotovo zagotavlja vsem otrokom, ki živimo v njej. Seveda imamo tudi mi slabe dneve in se včasih spremo, vendar težave vedno rešimo s pogovori. To, da lahko nekemu poveš, kar te muči, in veš, da ti bo pomagal z nasveti, je zlata vredno. Morda tisti trenutek ne verjameš čisto vsem besedam, a z leti ugotoviš, da so bile na mestu.

Iz lastnih izkušenj lahko povem, da obstajajo rejniške družine, v katerih se otroci ne počutijo dobro. V prejšnjih dveh rejniških družinah sem imela velike težave s prilagajanjem, z rejniki se nikakor nismo povezali. Tu je bistven ključ do uspeha v družini. Otroci in rejniki morata drug drugega sprejeti in se skupaj naučiti premagovati vse težave. Tu pa nastopi tudi vloga socialne delavke, ki mora zagotoviti pogoje za soustvarjanje delovnega odnosa med matično in rejniško družino.

PREDGOVOR

Vsak otrok na svetu mora imeti nekoga, ki ga ima rad in ki skrbi zanj. Starši so otrokom najbližji, stojijo jim ob strani, skrbijo zanje. Vendar pa nekateri starši zaradi različnih razlogov niso sposobni skrbeti za svoje otroke. Zato pa obstajajo ljudje, ki takšne otroke vzamejo pod svoje okrilje in skrbijo zanje. Ene izmed takšnih družin, ki imajo otroke, ki niso njihovi biološki, se imenujejo rejniške družine.

Ker tudi sama živim v takšni družini, sem se odločila, da diplomsko nalogo posvetim temi rejništva. V rejništvu živim že od 7. leta in že kot mlado dekle so me zanimale zgodbe drugih otrok, ki živijo v takšnih družinah. Ves čas sem si želela, da bi lahko tudi sama opravljala poklic socialne delavke in tako pomagala otrokom, ki ne morejo živeti pri svojih starših. Na področju rejništva želim svoje znanje nadgraditi in zdelo se mi je, da bo diplomatska naloga prvo izhodišče za učenje.

Rejniška družina, v kateri živim sedaj, spada pod okrilje Centra za socialno delo Grosuplje. Ker sem velikokrat opazila, da strokovna delavka nima natančnih statističnih podatkov o rejniških družinah s tega območja, sem se odločila, da naredim celosten pregled stanja o rejniških družinah in otrocih, ki živijo v njih, ter o matičnih družinah otrok ter tako prikažem stanje rejništva v občini Grosuplje.

Podatke sem zbrala s pomočjo strokovne delavke Mojce Fajfar, univerzitetne diplomirane socialne delavke, ki je zaposlena na Centru za socialno delo Grosuplje.

Rada bi se zahvalila strokovni delavki, gospe Mojci Fajfar, ki mi je pomagala zbrati podatke in odgovoriti na vsa vprašanja, ki so se tematsko navezovala na rejništvo. Zahvala pa gre tudi lektorici Maji Mlakar, ki je nalogo pregledala in slovnično popravila.

Zahvalila bi se tudi mentorici izr. prof. Gabi Čačinovič Vogrinčič, ki me je vodila skozi vso diplomsko nalogo in mi s svojimi izkušnjami na področju rejništva pomagala razširiti pogled na to temo.

Največja zahvala pa gre seveda moji rejnici Darki Rački, ki mi stoji ob strani že 13 let in je zame najpomembnejša oseba na moji življenjski poti. Brez njenega truda in vseh njenih nasvetov ne bi uspela priti tako daleč in postati taka oseba, kot sem.

Kazalo

1. TEORETIČNI UVOD	13
1.1. PRAVNA UREDITEV REJNIŠTVA	13
1.1.1. KAJ JE REJNIŠTVO	13
1.1.2. KDO LAHKO IZVAJA REJNIŠKO DEJAVNOST	13
1.1.3. REJNIŠKA DEJAVNOST KOT POKLIC	14
1.1.4. DOLŽNOSTI REJNIKA	14
1.1.5. REJNINA	15
1.1.6. NAMESTITEV OTROKA V REJNIŠKO DRUŽINO	16
1.1.7. VLOGA CENTRA ZA SOCIALNO DELO PRI IZVAJANJU REJNIŠKE DEJAVNOSTI	16
1.1.8. VLOGA MATIČNE DRUŽINE	18
1.1.9. CSD GROSUPLJE	19
1.2. REJNIŠTVO IN SOCIALNO DELO	20
1.2.1. VZPOSTAVLJANJE DELOVNEGA ODNOSA	20
1.2.2. INDIVIDUALNA PROJEKтна SKUPINA	22
1.2.3. SODELOVANJE Z MATIČNO DRUŽINO	23
1.2.4. SODELOVANJE Z REJNIŠKO DRUŽINO	25
1.2.5. GLAS OTROKA V REJNIŠTVU	25
2. OPREDELITEV PROBLEMA	27
3. METODOLOGIJA	28
3.1. VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	28
3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	28
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE	28
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	28
4. REZULTATI IN INTERPRETACIJA	30
4.1. SPLOŠNI PODATKI O REJNIŠTVU ZA CENTER ZA SOCIALNO DELO GROSUPLJE	30
4.1.1. ŠTEVILO OTROK V REJNIŠTVU	30
4.1.2. ŠTEVILO REJNIŠKIH DRUŽIN	30
4.1.3. TRAJANJE REJNIŠTVA	30
4.2. STROKOVNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO GROSUPLJE	31
4.3. OTROCI V REJNIŠTVU	31
4.3.1. ŠTEVILO OTROK V REJNIŠTVU GLEDE NA STAROST IN SPOL	32
4.3.2. STAROST OTROK OB NAMESTITVI V REJNIŠKO DRUŽINO PO SPOLU	32

4.3.3. OKOLJE, IZ KATEREGA SO OTROCI PRIŠLI V REJNIŠKO DRUŽINO.....	33
4.3.4. ODDALJENOST PREBIVALIŠČA REJNIŠKIH DRUŽIN OD PREBIVALIŠČA STARŠEV OTROK	33
4.3.5. VKLJUČENOST OTROK V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE IN DRUGE ORGANIZACIJE	34
4.3.6. PREDVIDENO NADALJNJE BIVANJE OTROK V SEDANJIH REJNIŠKIH DRUŽINAH GLEDE NA TRAJANJE REJNIŠTVA.....	35
4.3.7. POČUTJE IN RAZVOJ OTROK V REJNIŠKIH DRUŽINAH	36
4.3.8. KAM BODO OTROCI IZ REJNIŠKE DRUŽINE PREDVIDOMA ODŠLI.....	36
4.3.9. OBLIKE DELA Z OTROKI V REJNIŠTVU	36
4.4. MATIČNE DRUŽINE.....	37
4.4.1. SESTAVA MATIČNIH DRUŽIN OTROK.....	37
4.4.2. IZOBRAZBA STARŠEV	37
4.4.3. ZAPOSLENOST STARŠEV	38
4.4.4. VZROKI ZA NAMESTITEV OTROK V REJNIŠKO DRUŽINO.....	38
4.4.5. NAMEŠČANJE V REJNIŠKO DRUŽINO.....	39
4.4.6. STIKI STARŠEV Z OTROKOM.....	39
4.4.7. OBLIKE DELA Z MATIČNO DRUŽINO MED BIVANJEM OTROKA V REJNIŠTVU	40
4.5. REJNIŠKE DRUŽINE	41
4.5.1. STAROST REJNIKOV	41
4.5.2. IZOBRAZBA REJNIKOV	41
4.5.3. POKLIC REJNIKOV	42
4.5.4. KJE REJNIŠKA DRUŽINA ŽIVI.....	42
4.5.5. PRIPRAVLJENOST REJNIKOV ZA SODELOVANJE S STARŠI OTROK (REJNIŠKE DRUŽINE Z OTROKI)	42
4.5.6. PRIPRAVLJENOST REJNIKOV ZA SODELOVANJE S CENTROM	43
4.5.7. OBLIKE DELA Z REJNIŠKIMI DRUŽINAMI.....	43
5. SKLEP	44
6. PREDLOGI	46
7. SEZNAM LITERATURE	47
8. PRILOGE	49
9. POVZETEK	59

SEZNAM TABEL

Tabela 4.1.: Število otrok v rejništvu glede na starost in spol.....	32
Tabela 4.2.: Starost otrok ob namestitvi v rejniško družino po spolu.....	32
Tabela 4.3.: Predvideno nadaljnje bivanje otrok v sedanjih rejniških družinah glede na trajanje rejništva.....	35
Tabela 4.4.: Izobrazba staršev.....	37
Tabela 4.5.: Zaposlenost staršev.....	38
Tabela 4.6.: Stiki staršev z otrokom.....	39
Tabela 4.7.: Starost rejnikov.....	41
Tabela 4.8.: Izobrazba rejnikov.....	42
Tabela 4.9.: Poklic rejnikov.....	42

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. PRAVNA UREDITEV REJNIŠTVA

1.1.1. KAJ JE REJNIŠTVO

Rejništvo je posebna oblika varstva in vzgoje otrok, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini (Berglez 2005: 10). Sistem rejništva predstavlja odgovornost države, da otroku, ki iz različnih vzrokov ne more živeti pri svojih starših, najde družino, v kateri bo imel vse možnosti, da se razvije v močnega, samostojnega in odraslega človeka. Rejnik za določen čas nadomesti starše, namen rejniške družine pa je, da otroku zagotovi zdravo rast, varen dom, osnovne življenjske stvari, možnosti šolanja in oblikovanja v samostojno osebo (CSD Maribor, 2014).

Rejništvo urejata Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD) in Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti. ZIRD ureja pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost, postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje te dejavnosti, način izvajanja rejniške dejavnosti, način in njeno financiranje ter nekatera druga vprašanja, povezana z izvajanjem rejniške dejavnosti (CSD Maribor, 2014).

1.1.2. KDO LAHKO IZVAJA REJNIŠKO DEJAVNOST

Po ZIRD je rejniška družina družina, v kateri se izvaja rejniška dejavnost in jo sestavljajo rejnik in vse osebe, ki živijo z rejnikom (ZIRD, 2002). Rejniška družina daje otroku pomembno življenjsko izkustvo – izkustvo o življenju v družini, kljub temu da je zanj to druga in drugačna družina. Za otroka je rejniška družina tista, v katero šele vstopa, kar pomeni, da jo mora še spoznati in v njej raziskati svojo vlogo, vsebino in smisel njegove konfrontacije in odgovornosti, kdo je, kakšen je in kaj se od njega pričakuje (Čačinovič Vogrinčič 2005/06: 20, 24).

Rejniško dejavnost lahko izvaja oseba:

- ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji (5. člen ZIRD),
- ki je polnoletna (5. člen ZIRD),
- ki ima zaključeno vsaj poklicno oz. strokovno izobrazbo, razen v primerih, če se glede

na vse okoliščine ugotovi, da je to v otrokovo korist (5. člen ZIRD),

- ki ji ni bila odvzeta roditeljska pravica (6. člen ZIRD),
- ki ji ni bila odvzeta poslovna sposobnost (6. člen ZIRD).

1.1.3. REJNIŠKA DEJAVNOST KOT POKLIC

Za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklica mora rejnik imeti dovoljenje ministrstva, ne sme biti v delovnem razmerju, v rejništvu mora imeti istočasno nameščene vsaj tri otroke ter ne sme opravljati druge dejavnosti kot glavni poklic (MDDSZ, 2009).

Zakon si prizadeva, da bi izboljšal kvaliteto rejništva, ki temelji na etiki udeležnosti, skupnih rešitvah težav in soustvarjanju (MDDSZ, 2009).

1.1.4. DOLŽNOSTI REJNIKA

Po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti so dolžnosti rejnika naslednje (MDDSZ, 2009):

- sebe in svojo družino mora pripraviti na prihod otroka (25. člen ZIRD),
- otroka mora sprejeti in mu nuditi podporo pri uvajanju v novo družino (25. člen ZIRD),
- otroku mora nuditi pomoč ob vsaki njegovi stiski (25. člen ZIRD),
- otroka mora pravilno negovati, vzgajati in mu nuditi primerno nastanitev, prehrano, obleko in obutev ter šolske in osebne potrebščine (25. člen ZIRD),
- otroku mora nuditi primerne igrače, osnovne športne pripomočke in druge pripomočke manjše vrednosti za različne aktivnosti (25. člen ZIRD),
- skrbeti mora za krepitev in ohranjanje zdravja otroka ter mu, če je treba, priskrbeti ustrezno zdravstveno oskrbo prek izbranega osebnega zdravnika (25. člen ZIRD),
- skrbeti mora za otrokov pravilen odnos do učenja in dela in za osvojitve delovnih navad (25. člen ZIRD),
- otroka mora spodbujati pri njegovem izobraževanju (25. člen ZIRD),
- skrbeti mora za izoblikovanje lastne identitete otroka (25. člen ZIRD),
- otroka mora pripraviti na odhod iz rejniške družine (25. člen ZIRD).

(ZIRD, 2002)

Rejnik je dolžan omogočati in spodbujati stike med otrokom in starši, razen v primeru, ko so

staršem stiki omejeni ali prepovedani na podlagi odločbe pristojnega organa (26. člen ZIRD).

Rejnik mora sodelovati v projektni skupini, ki jo imenuje center za socialno delo (MDDSZ, 2009). Obvezno usposabljanje traja 20–25 ur na leto. Gre za predavanja, delavnice in skupinske pogovore o lastnih izkušnjah. Program usposabljanja oblikuje Skupnost centrov za socialno delo v sodelovanju s Fakulteto za socialno delo Univerze v Ljubljani. Organizirani so razni pikniki, ustvarjalne delavnice, ki se jih udeležijo rejniki ter otroci in na katerih imajo otroci možnost spoznati druge otroke, ki so prav tako v rejništvu kot oni, in sestanki, ki se jih udeležijo samo rejniki. Na teh sestankih si rejniki izmenjavajo izkušnje in probleme, s katerimi se morajo srečevati pri opravljanju dela (MDDSZ, 2009).

1.1.5. REJNINA

Kot navaja 50. člen ZIRD rejnik za svoje delo prejema mesečno rejnino, ki vključuje oskrbnino in plačilo dela. Ob izvajanju rejniške dejavnosti kot poklica rejniku pripada plačilo prispevkov za socialno varnost. Ko pa je v družino nameščen prvi otrok, je rejnik upravičen do enkratnega prejema v višini denarnega prejema za opremo novorojenca, če center oceni, da je ta prejemek potreben za nakup oblačil, obutve in ostale opreme za otroka (ZIRD, 2002).

Oskrbnino sestavljajo sredstva za materialne stroške za otroka in denarni prejemek v znesku otroškega dodatka, kot je določen za najnižji dohodkovni razred za prvega otroka ob upoštevanju starosti in šolanja nameščenega otroka, v skladu z zakonom, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev (ZIRD, 2002).

Sredstva za materialne stroške od 1. 1. 2014 znašajo 291,27 EUR, denarni prejemek v znesku otroškega dodatka pa znaša 114,31 EUR. Tako oskrbnina znaša skupaj 405,58 EUR oz. 291,27 EUR (za otroke, starejše od 18 let). Plačilo dela rejniku znaša 123,51 EUR za enega otroka (MDDSZ, 2009).

Oskrbnina se lahko zniža ali zviša za 25 odstotkov ali 50 odstotkov glede na potrebe otroka, ravno tako se lahko plačilo dela poveča za 25 odstotkov ali 50 odstotkov zaradi izvajanja rejniške dejavnosti, če otrok potrebuje posebno skrb (MDDSZ, 2009).

Osnovna mesečna rejnina za enega otroka je torej 529,09 EUR oz. 414,78 EUR (če je oseba v rejništvu starejša od 18 let). Sredstva za rejnine so zagotovljena v proračunu Republike Slovenije in niso podvržena plačilu dohodnine (MDDSZ, 2009).

1.1.6. NAMESTITEV OTROKA V REJNIŠKO DRUŽINO

Po odločitvi, da se določenega otroka namesti v rejniško družino, je naloga centra za socialno delo, da med rejniki, ki imajo dovoljenje za omenjeno dejavnost, izbere rejniško družino, ki ustreza potrebam otroka. Če na območju delovanja centra za socialno delo, pod okriljem katerega je otrok, ni moč najti ustreznega rejnika ali če bi bila namestitev otroka na tem območju v škodo otroka, mora center otroku najti rejnika na širšem območju, pri čemer obvezno sodeluje s centrom rejnika. Z izbranim rejnikom center sklene rejniško pogodbo, v kateri se natančneje opredeli rejniško razmerje s pravicami in obveznostmi pogodbenih strank. Čas namestitve otroka v rejniško družino je odvisen od potreb otroka po namestitvi (MDDSZ, 2009).

Namestitev otroka v rejniško družino je lahko odločitev matične družine same ali pa centra za socialno delo na podlagi pogojev, v katerih otrok živi. Rejniška družina naj bi že pred sprejemom otroka v družino pridobila čim več informacij o otroku in njegovi družini, njegovi preteklosti in sedanjosti. Za namestitev otroka v rejniško družino je treba nujno pripraviti tudi otroka in njegovo družino. Pri tem postopku je center za socialno delo vsem udeleženi v sistemu rejništva dolžan nuditi vso pomoč. Če je mogoče, naj bi namestitev otroka v družino potekala ob prisotnosti bioloških staršev, saj bi bil tako otrokov občutek varnosti manj ogrožen. Po namestitvi vsakega otroka v rejništvo center za socialno delo oblikuje skupino, ki načrtuje in spremlja rejništvo za posameznega otroka.

1.1.7. VLOGA CENTRA ZA SOCIALNO DELO PRI IZVAJANJU REJNIŠKE DEJAVNOSTI

Centri za socialno delo so vključeni v celoten proces rejništva, in sicer od pridobivanja novih rejniških družin in priprave ocen kandidatov za izvajanje rejniške delavnosti do sodelovanja pri samem izvajanju rejništva in organizaciji dodatnih usposabljanj. Temeljna naloga in poslanstvo centra za socialno delo je narediti vse, da bo rejništvo vredno otrok, ki jih vanj nameščamo (Oberski, Rozman 2003: 14).

Pomembna naloga centra za socialno delo je tudi spremljanje izvajanja rejništva z

individualnimi pogovori z otrokom, s pogovori z rejnikom, z obiski v rejniški družini, z obiski v matični družini, s sodelovanjem s šolami, vrtci, zdravstvenimi ustanovami ter vsemi ostalimi ustanovami, v katere je otrok vključen. Namen spremljanja rejništva ni le kontrola nad delom rejniške družine, temveč pravočasno zaznavanje otrokovih potreb, želja in počutja v rejniški družini ter nudenje podpore, svetovanja in pomoči otroku in rejniški družini. Obenem je naloga centra za socialno delo tudi delo z matično družino, da bi se motnje in težave, ki so bile vzrok za oddajo otroka v rejniško družino, čim prej odpravile z namenom, da bi se otrok lahko vrnil v matično družino.

Naloga centra je tudi vsaj enkrat letno organizirati individualno projektno skupino (IPS), na kateri sodelujejo matična družina otroka, rejniška družina otroka, otrok v rejništvu, CSD otroka ter CSD rejnika. Po potrebi se skupina razširi še z drugimi člani, ki so pomembni za razvoj otroka (razrednik, psiholog ...) (MDDSZ, 2009).

IPS je prostor, kjer se vzpostavi socialnodelovni odnos, kar omogoča, da vsi člani pridobijo izkušnjo o lastnem dostojanstvu. Otrok potrebuje podporo in pomoč vseh udeleženi na sestanku. V njem nosi vsak udeleženec odgovornost za rešitev, dogovor in izvedbo projekta. Cilji morajo biti prilagojeni otroku (MDDSZ, 2009).

Na Centru za socialno delo Grosuplje v večini primerov IPS poteka po določenem seznamu oziroma obrazcu, ki vključuje naslednje točke:

- počutje otroka v rejniški družini,
- vedenje, želje, potrebe otroka,
- zdravje otroka,
- šolanje otroka,
- odnos otroka z vrstniki,
- odnosi in stiki otroka z matično družino,
- materialne zadeve,
- perspektiva vrnitve otroka v matično družino.

Na IPS se vedno znova naredi tudi individualni načrt, v katerega se vpišejo kratkoročni in

dolgoročni cilji. Individualni načrt je uporaben za uvajanje sprememb pri večjih življenjskih prelomnicah, v kompleksnejših življenjskih situacijah, za načrtovanje sprememb preko večvrstnih ciljev na različnih življenjskih področjih ali za spremembo, ki se v celoti opre na en cilj (Škerjanc, 2006). Socialna delavka na IPS zapiše zapisnik, ki ga udeleženci podpišejo, in ga pošlje vsem prisotnim.

To je seveda le okvirno predpisan postopek, sama praksa socialnega dela pa zahteva še veliko več. V pogovor mora strokovna delavka vključiti tudi starše ter rejnike in ostale prisotne. Pomembno je, da se spremlja stanje staršev, poslušati je potrebno vsakogar.

1.1.8. VLOGA MATIČNE DRUŽINE

Matična družina je družina, v kateri se otrok rodi in v njej živi, dokler se ne ugotovi, da otroku ne more zagotoviti ustreznih razmer za zdrav in nemoten razvoj (Čačinovič, 2006). Starši otrok v nadomestnih družinah imajo pravico do osebnega dostojanstva ter spoštovanja in do tega, da so informirani o svojih pravicah in o tem, kako jih uresničiti. Hkrati naj bi sami spoštovali pravice drugih. Starši so odgovorni za načrtovanje oskrbe svojega otroka, imajo pravico, da so udeleženi v individualni projektni skupini, in dolžnost, da delujejo v skladu z vsemi dogovori. Dolžni so priskrbeti podatke o svojem in otrokovem izvoru, zdravstveni anamnezi in razvoju (Kramar, 1997).

Biološki starši imajo pravico, da so informirani o vseh pomembnih dogodkih v otrokovem življenju. Pravico imajo izraziti željo glede verske, jezikovne, etnično-kulturne vzgoje otroka. Imajo pravico, da se njihov otrok vrne iz rejniške oskrbe, če je bila namestitev prostovoljna. Biološki starši imajo pravico do podpore, pomoči ali zdravljenja. Imajo tudi pravico do tega, da so obveščeni o svojih pravicah (Kramar, 1997).

Naštela sem kar nekaj pravic, ki pripadajo biološkim staršem, sedaj pa je treba napisati še, kakšne so njihove dolžnosti. Berglezova pravi, da za zdaj nikakršne. »Rejniki se moramo izobraževati, se dobivati na skupinah, starši pa v zvezi z rejništvom nimajo nikakršnih obveznosti ...« Avtorica se sprašuje še naprej: »Kdo dela z biološkimi starši, da bi čim prej zmogli dobiti otroka nazaj? Ali sploh kdo? Vemo, da bi včasih zadostovala le kratkotrajna čvrsta opora, pa bi se spet postavili na noge in ponosno sprejeli skrb za svoje otroke. Gotovo ni starša, ki si tega ne bi želel« (Berglez 2005: 29).

1.1.9. CSD GROSUPLJE

Center za socialno delo Grosuplje je bil ustanovljen julija 1983, konstituiran in vpisan v sodni register pa februarja 1985. S sprejemom Zakona o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 54/92) je ustanoviteljstvo CSD Grosuplje prevzela Vlada RS z Odlokom o preimenovanju CSD Grosuplje v javni socialnovarstveni zavod (CSD Grosuplje, ni datuma). Kot javni socialnovarstveni zavod CSD Grosuplje izvaja redne dejavnosti za območje občin Grosuplje, Ivančna Gorica ter Dobrepolje (CSD Grosuplje, ni datuma).

PRISTOJNOSTI CENTRA:

- Izvrševanje nalog na podlagi javnih pooblastil in drugih predpisov (Zakon o socialnem varstvu, Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, Zakon o kazenskem postopku, Kazenski zakon, Zakon o usposabljanju invalidnih oseb, Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih odraslih oseb, Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev, Zakon o preprečevanju nasilja v družini idr.), ki določajo naloge na področju socialnega varstva. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Storitve pomoči družini za dom – PDZD. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Storitve prve socialne pomoči – PSP. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Storitve osebne pomoči – OP. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Storitve socialne preventive – SP. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Organiziranje skupnostnih akcij za socialno ogrožene skupine prebivalstva. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Izvajanje nalog Kriznega centra za otroke Hiša zavetja Palčica. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Storitve financira država preko proračunskih sredstev. (CSD Grosuplje, ni datuma)

Poleg zgoraj navedenih rednih dejavnosti izvaja CSD Grosuplje še druge naloge in programe, ki so financirani iz sredstev občin:

- Vodi postopke ugotavljanja upravičenosti in dodeljevanja enkratnih denarnih pomoči iz občinskih sredstev. (Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje) (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Izvaja preventivne in prostovoljne programe za otroke in mladostnike. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Izvaja preventivne programe za romske otroke in mladostnike. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Organizira srečanja in strokovno usposabljanje rejnic in rejnikov iz vseh treh občin. (CSD Grosuplje, ni datuma)
- Na podlagi dogovora CSD Grosuplje, Občine Grosuplje, Občine Ivančna Gorica ter Zavoda za izobraževanje in kulturo Trebnje (CIK Trebnje) sodeluje pri pripravah, organizaciji in izvedbi nadaljevanja osnovnošolskega izobraževanja za težje zaposljive osebe – romske mladostnike in mlajše odrasle z nedokončano osnovnošolsko obvezo. (CSD Grosuplje, ni datuma)

1.2. REJNIŠTVO IN SOCIALNO DELO

1.2.1. VZPOSTAVLJANJE DELOVNEGA ODNOSA

Socialno delo v rejništvu je delo v projektni skupini, delo s celostnim sistemom vseh udeležениh v rejništvu. Socialna delavka dela hkrati z rejniško družino, otrokom v rejništvu in matično družino. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 100)

Gabi Čačinovič Vogrinčič v svoji knjigi Socialno delo z družino piše, da so ob koncu osemdesetih let strokovne razprave pokazale na slabo sodelovanje oz. kar nesodelovanje centrov z matičnimi družinami. Takratni strokovni jezik je za matične družine, katerih otroci so bili nameščeni v rejništvo, poznal le izraz »problematične« družine in po oddaji otroka v rejništvo se z njimi ni nihče ukvarjal. Pravi, da tovrstne matične družine res pogosto pestijo številne težave, a to v resnici pomeni le, da potrebujejo pomoč in spremembe. Avtorica opozori tudi na to, da centri niso prevzeli naloge, da vzpostavijo sodelovanje med matično in rejniško družino, zato je bila ta naloga prepuščena družinam samim, kar jih je pogosto zapletalo v konflikte ter otroku v rejništvu močno oteževalo življenje. Zato je bilo zelo potrebno, da socialno delo razvije jasno doktrino za delo v rejništvu (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101).

Žal pa še danes obstaja veliko matičnih družin, ki stikov z rejniškimi družinami ter otroki

nimajo. Ravno tu se na žalost potrjuje resničnost zgornje trditve, da kljub temu, da se je stroka socialnega dela na področju rejništva močno razvila in so strokovnjaki v svoje delo postavili nove koncepte, ki vključujejo trdno povezavo med matičnimi družinami, centrom za socialno delo ter rejniškimi družinami, ta vez še vedno ni uresničena in center tu ne opravlja oz. ne more opravljati konkretnih nalog. Vendar pa pri tem ne smemo zanemariti dejstva, da morda nekateri starši enostavno ne zmorejo tega koraka in tako »prepustijo« otroke v popolno skrb rejnikom, kar moramo seveda spoštovati.

Temu se lahko strokovni delavci najučinkoviteje izognejo z opravljanjem temeljne naloge v socialnem delu, ki je vzpostavitev delovnega odnosa ter soustvarjanje izvirnih delovnih projektov pomoči.

Vzpostavitev delovnega odnosa je prva naloga socialnega delavca. Sestavljajo ga naslednji elementi:

- dogovor o sodelovanju,
- instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev (Lussi, 1991),
- osebno vodenje (Bouwkamp, Vries, 1995).

Za vzdrževanje in ohranjanje delovnega odnosa pa je pomembno, da se opremo še na štiri pomembne sodobne koncepte v socialnem delu:

- perspektiva moči (Saleebey, 1997),
- etika udeležnosti (Hoffman, 1994),
- znanje za ravnanje (Rosenfeld, 1993),
- ravnanje s sedanjostjo ali koncept sonavzočnosti (Andersen, 1994).

Z jasnim in izrečenim dogovorom o sodelovanju, ki omogoči vzpostavljanje delovnega odnosa, se začne projekt pomoči v socialnem delu. Socialna delavka opiše svojo vlogo in vlogo vseh udeležениh v problemu. Njena naloga je vzpostavitev in zagotavljanje varnega prostora za delo, kjer vsak lahko pride do besede. Pomembno je delo v sedanjosti, delo na tem, kar je mogoče storiti tukaj in zdaj. Vloga uporabnika je odgovornost za lastni delež pri soustvarjanju rešitev (Čačinovič Vogrinčič 2006: 18).

Vsak uporabnik vstopi v delovni odnos s svojo definicijo problema, v središču sta dialog in

sodelovanje, v katerem udeleženci v problemu soustvarjajo svojo udeležnost v oblikovanju rešitev. Instrumentalna definicija problema zagotavlja brezpogojno spoštovanje osebne izkušnje. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 18). Osebno vodenje pomeni, da se socialna delavka osebno odziva – podeli svoje izkušnje ali zgodbo, ki odpira alternativen pogled na možne rešitve. S tem omogoča vodenje k dogovorjenim ciljem in uresničljivim rešitvam. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 19). Zelo pomemben koncept v delovnem odnosu je perspektiva moči. Uporabnika spodbujamo, da najde vire moči, ki bodo pripeljali do zelenih rešitev. Odnos temelji na odkrivanju dobrih izidov, sanjah, upanju, virih, dobrih izkušnjah. Delovni odnos, ki ga vzpostavimo z uporabniki, temelji tudi na prepričanju, da imajo vse odgovore o možnih rešitvah sogovorniki sami. Strokovni delavci pa morajo posameznika podpreti in mu pomagati pri njegovem iskanju odgovorov.

V rejništvu delovni odnos vzpostavi socialna delavka na centru za socialno delo. Otrok, ki je v rejništvu, živi z dvema družinama, zato potrebuje od socialne delavke podporo in pomoč, da bi bil dobro opremljen za življenje med njima in z njima. Delovni odnos zagotovi pripravo otroka in obeh družin na prehod iz matične družine v rejništvo. Otrok mora obe družini spoznati in socialna delavka mora zagotavljati odprt prostor v pogovoru, da lahko tudi otrok pride do besede. Za otroka so zelo pomembni skrbno soustvarjeni delovni projekti, ki mu lajšajo učenje za življenje in zagotavljajo resno in zavzeto skrb (Čačinovič Vogrinčič 2006: 102). Delo iz perspektive moči omogoča vnovično zbiranje virov, pripravljenost ter znanje, da se otroku ustvari socialna mreža.

1.2.2. INDIVIDUALNA PROJEKTNA SKUPINA

Kot sem omenila že v prejšnjem poglavju, je vzpostavitev individualne projektne skupine (IPS) v procesu rejništva naloga centra za socialno delo.

Zakon o rejništvu in pravilnik sta že vključila projektne skupine kot zahtevan način dela, vendar pa sta glede določil o pogostosti srečanj precej ohlapna, kar lahko povzroči slabo delo. Saj Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006: 101) pravi, da projektna skupina ne more biti enkraten dogodek v letu, ampak da v projektni skupini soustvarjamo izvirne projekte pomoči, ki zahtevajo pogovor, nove dogovore v procesu, ki tečejo iz meseca v mesec. Projektna skupina pomeni sistem, ki vzpostavlja in vzdržuje sodelovanje med matično družino, rejniško družino, centrom za socialno delo in otrokom v rejništvu. Od vsega začetka morata sodelovati matična in rejniška

družina, oblikujemo pa jo za vsakega otroka posebej (Čačinovič Vogrinčič 2006: 101).

Pri otroku se namreč pojavijo nasprotja in nasprotovanja, ki pa jih v celoti ne more predelati sam. Odrasli pa mu morajo omogočiti izkušnjo, da so razlike sprejemljive, prav tako različna pravila in novi dogovori. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 102)

Z izjemo zlorab in nasilja, ko je otrok odvzet brez sodelovanja družine, projektna skupina načrtuje potek rejništva od začetka do konca. Zato so koncepti dela, ki se uveljavljajo v rejništvu, tako pomembni. Da pa so koncepti uporabni in omogočijo želene spremembe, moramo paziti na jezik in ravnanje v socialnem delu. Danes socialno delo pojmuje rejništvo kot skrbno načrtovan sistem sodelovanja, kjer nihče od udeležениh ničesar ne dela sam in nihče ne ostane brez pomoči in podpore.

Zelo pomembno je, da smo občutljivi za to, da odpiramo in varujemo prostor za besede otroka, saj so tudi otroci eksperti iz izkušenj. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 102) Ko zagotavljamo odprt prostor za pogovor v individualni projektni skupini, moramo biti še posebej občutljivi, da odpiramo in varujemo prostor za besede otroka. Vsi uporabniki, sogovorniki so eksperti iz izkušenj, tudi otroci.

Pri individualnih projektnih skupinah ne gre samo za pregled opravljenega in načrtovanje zelenih izidov, temveč gre tudi za procese sodelovanja, raziskovanja, pomembni so dialogi v soustvarjanju novih rešitev, ki se zgodijo in nadaljujejo. »Individualne projektne skupine morajo postati svojevrsten delovni prostor za nova učenja, za nove izkušnje.« Kot sem že omenila, je naloga centra, da organizira srečanje skupine vsaj enkrat letno, kar je praksa na številnih centrih za socialno delo. Najpogosteje se IPS sestane le takrat, ko nastopijo problemi, kar pa ni prav. Družine je treba spodbujati in jim nuditi podporo tudi takrat, ko ni težav, saj le tako lahko ustvarimo temelje za kvalitetno rejništvo. (Čačinovič, Rakar in drugi, 2010)

V končnem poročilu raziskave z naslovom Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva je zapisano, da se slabe izkušnje z delom individualnih projektnih skupin zgodijo tam, kjer delo ne temelji na delovnem odnosu soustvarjanja.

1.2.3. SODELOVANJE Z MATIČNO DRUŽINO

»Matična družina je družina, v kateri se je otrok rodil in v njej živel, dokler družina sama ali

strokovnjaki niso ugotovili, da otroku ne more dati tistega, kar je razumno pričakovati, da bo zmogla zagotoviti za otrokovo rast in razvoj.« (Čačinovič Vogrinčič 2006: 107)

Vzpostavljanje delovnega odnosa z matično družino zahteva potrpežljivo in natančno delo, saj so na začetku prisotni stiska, odpor in problemi družine, ki jih sama ne more več rešiti. Vse to pa ovira sodelovanje, ki pa je tudi za matično družino zelo pomembno. V delovnem odnosu raziskujemo življenjsko situacijo družine, iščemo vire moči in delamo na dobrih izidih, ki pomenijo tudi pogovor o spremembah, ki bodo prinesle olajšanje stiske. Pomembna sta podpora in proces sprememb v matični družini. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108)

Ena od nalog projektne skupine je soustvarjanje pomoči za matično družino, da se uči živeti z otrokom v rejniški družini. Velikokrat starši vidijo socialne delavce ter rejnike kot nasprotnike, tekmece. Starše je kljub temu, da vedo, da je otrokom v rejniški družini dobro, velikokrat strah, da bodo izgubili naklonjenost otroka. Tu je pomembno, da se socialni delavec staršem približa in pri svojem delu izhaja ravno iz njihovega občutka zavrženosti/strahu. Ta strah je večinoma prisoten na začetku rejništva in s trajanjem rejništva ter dobrim sodelovanjem sčasoma izgine. Matična družina potrebuje pomoč, da začne reševati situacijo, ki je privedla do namestitve otroka v rejništvo, in da ustvari pogoje, da se bo otrok vrnil. Rejništvo je definirano kot začasen ukrep, ki traja, dokler matična družina ne izvede sprememb, da se otrok lahko vanjo vrne. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 108)

Vendar pa vrnitev otroka v matično družino ni vedno mogoča in tudi ni vedno dober izid. Včasih je bolj kot to pomembno dobro sodelovanje rejniške in matične družine. Vsekakor pa se mora krepiti moč otroka, da se razvije v samostojnega človeka, ki zna sprejemati odgovorne odločitve za svoje življenje. S tega vidika je življenje v rejniški družini za otroke, četudi se njihovi starši postavijo na noge, boljše, česar se nemalokrat zavedajo tudi sami.

Kathleen Kufeldt govori o inkluzivnem rejništvu. Tako poimenuje koncept dela v rejništvu, ki vključuje matično družino. Avtorica daje velik pomen odgovornosti stroke za varnost in otroku razvidno stalnost življenja v rejništvu in vzdrževanje stikov z matično družino. Pravi, da moramo vzdrževanje stalnosti stikov otroka z matično družino razumeti kot stalnost vezi in navezanosti in ne nujno skupnega življenja. Otrokove vezi, odnose in navezanosti moramo prenesti v kontekst, ki je zastavljen tako, da otroku zagotavlja stabilnost, skrb in varnost. Pri

takem konceptu dela je treba v skrb za otroka vključiti tudi biološke starše. Pristop, usmerjen na otroka, pa bo dovolil popolno prekinitev vezi z biološkimi starši v situacijah, ko te vezi niso v skladu z otrokovimi interesi (Čačinovič Vogrinčič, Rakar in drugi, 2010).

1.2.4. SODELOVANJE Z REJNIŠKO DRUŽINO

Gabi Čačinovič Vogrinčič pravi, da so rejniki dragoceni strokovni sodelavci centrov za socialno delo. Rejniki imajo vlogo soustvarjalcev opore otroku, ki jim je zaupan v vzgojo in varstvo. Otroku morajo omogočiti dobre izkušnje, ga znati socialno okrepiti, sprejeti in mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi in zavzetega zanimanja, zato je tudi pomembno, da imajo za to primerna znanja. Da so šolani sodelavci, ki znajo prositi za pomoč, ko sami procesa ne zmorejo. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 110)

Pomembno je sodelovanje in ustvarjalno delo med rejniki in matičnimi družinami. S tem se prepreči, da bi bili družini prepuščeni sebi, da bi bili brez pomoči in socialnodelovnega načrta (Čačinovič Vogrinčič 2006: 110).

Rejniške družine potrebujejo od centrov za socialno delo podporo in pomoč, kontinuirano izobraževanje in zagotovilo, da ne bodo ostale same. Tudi zanje je pomembna projektna skupina, ki jim omogoči učenje jezika socialnega dela ter odkrivanje možnosti sodelovanja v delovnem odnosu, ki vključi vse v rejniškem sistemu v koncept soustvarjanja dobrih izidov. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 112)

1.2.5. GLAS OTROKA V REJNIŠTVU

Otroci, ki pridejo v rejniško družino, nikoli niso v prijetni situaciji. Do prihoda v rejniško družino so jih privedle nestabilne razmere v matični družini, pa naj bodo to nasilje, zloraba, zanemarjenost ali pa preprosto nezmožnost staršev za skrb. Okolje, kjer otrok odrašča, je zelo pomembno in zelo zgodaj se pri otroku razvijejo določeni vzorci delovanja ter dožemanja. Varno okolje se vzpostavi takrat, ko okolje odgovarja na otrokove potrebe. Starši so dolžni otroka naučiti, kako pravilno sprejemati odločitve, kako se soočati z jezo, žalostjo, stisko. Starši otrokova čustva ponotranjijo in jih vrnejo v otroku sprejemljivi obliki.

Zanemarjenost in zloraba pa pustita pri otrocih nepopravljive posledice. Tako se pri teh otrocih razvijejo visoka vzdraženost, nezaupanje v okolico, strah, obup, nezmožnost izražanja čustev

ter druge negativne posledice (Bizant 2015: 16).

Otroku naj bi rejniški sistem zagotovil dobre pogoje za razvoj/življenje, ko jih matična družina ne zmore. Potrpežljivi sogovorniki, ki otroka slišijo in ga hkrati učijo, da bo udeležen v poslavljanju in dobrodošlici, so za otroka zelo pomembni. Sodelovanje z otrokom namreč začnemo v zanj težkem času, sredi hudih stisk. Za otroka je pogovor zelo dragocen prostor za ubesedenje. Otrok v rejništvu živi z dvema družinama in med njima in pomembno je, da ima prostor in varno spodbudo, da sodeluje in pove, da ima pravico do resničnosti. Odrasli pa jo moramo slišati, saj otrok potrebuje odrasle, ki bodo delali z njim na novih, dobrih izidih. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 102)

Vedno delamo tako, da je otrok vabljen v obe družini, da ve, da lahko odide k drugi družini in da lahko pove, kako doživlja življenje med dvema družinama in z njima. Zelo pomembno je torej, da se zavedamo, da je tudi otrok soustvarjalec svojega življenja v rejništvu, da je naš sogovornik in ekspert iz izkušenj. Pri tem pa ne smemo pozabiti tudi na jezik socialnega dela, ki da otroku izkušnjo lastne kompetentnosti. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 102)

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Na podlagi lastne izkušnje in izkušenj ostalih otrok v moji rejniški družini predvidevam, da si večina otrok, ki živi v rejniški družini dlje časa, ne želi vrniti k biološkim staršem, četudi se situacija matične družine izboljša in dobi ta vse možnosti, da bi se njihovi biološki otroci vrnili domov. Moja hipoteza predvideva, da se proces predvidenega kratkotrajnega rejništva velikokrat pretvori v dolgotrajen proces.

Ker moja rejniška družina spada pod okrilje Centra za socialno delo Grosuplje, sem se odločila, da v tej diplomski nalogi zajamem podatke o rejniških družinah, ki sodelujejo s CSD Grosuplje. Zanima me, koliko otrok je v rejništvu pod okriljem omenjenega centra in kako poteka delo med centrom, rejniško družino ter matično družino. Kot sem napisala že zgoraj, domnevam, da kratkotrajno rejništvo v številnih primerih preraste v dolgotrajen postopek ter da se otroci ne želijo več vrniti v matično družino.

Raziskovalna vprašanja moje diplomske naloge so sledeča:

- Kakšna je statistika o otrocih, rejniških družinah ter matičnih družinah na območju Grosuplja in okolice po spolu, starosti, izobrazbi?
- Kako strokovna delavka ocenjuje svoje delo na področju rejništva, kaj bi po njenem mnenju potrebovala za uspešnejše delo, koliko delovnih izkušenj ima?
- Koliko časa že traja rejništvo otrok in koliko časa bodo otroci predvidoma še ostali v rejniških družinah?
- Iz kakšnega okolja so otroci v rejniško družino prišli?
- Kje rejniške družine živijo glede na prebivališče staršev otrok?
- V katero vrsto izobraževanja so otroci vključeni?
- Kateri so vzroki za namestitev otrok v rejniško družino?
- Katero stopnjo izobrazbe in kakšno zaposlitev imajo biološki starši otrok v rejništvu?
- Kolikšne so možnosti za vrnitev otrok v matično družino?
- Kakšna je izobrazba, starost in zaposlitev rejnikov?
- Kako potekajo stiki otroka z matično družino?
- Kolikšna je pripravljenost rejnikov za sodelovanje s starši otrok in centrom?
- Katere oblike dela z otroki, starši in rejniškimi družinami uporablja CSD Grosuplje?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Raziskava je deskriptivna. Skozi intervju in statistične podatke sem raziskala in opisala stanje rejništva v občini Grosuplje. Raziskava pa je tudi empirična, saj sem vse potrebne podatke pridobila neposredno s spraševanjem.

3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Vprašalnik za CSD Grosuplje sem sestavila s pomočjo diplomskih nalog, ki so bile napisane na podobno temo. Iz njih sem povzela najpomembnejša vprašanja in jih prilagodila svojim ciljem raziskave. V tem oziru mi je bila najbolj v pomoč diplomatska naloga iz leta 1997 z naslovom Rejništvo v občini Radlje ob Dravi. Vprašalnik je razdeljen na pet sklopov, ki zajemajo splošne podatke o rejništvu za CSD Grosuplje, podatke o strokovnem delu na področju rejništva na CSD Grosuplje ter podatke o otrocih v rejništvu, o matičnih družinah otrok ter rejniških družinah.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Odločila sem se, da podatke, ki jih zahteva vprašalnik, zberem s pomočjo strokovne delavke na CSD Grosuplje, saj me je zanimalo, kakšen pregled nad podatki o starših, otrocih in rejnikih imajo na omenjenem centru. V intervju tako nisem vključila nobenega otroka, starša ali rejnika.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Strokovno delavko CSD Grosuplje sem poklicala po telefonu in jo vprašala, ali bi bila pripravljena odgovoriti na vprašalnik, ki sem ga pripravila za potrebe svoje diplomske naloge. Strokovna delavka je bila pripravljena za sodelovanje in tako sva se dogovorili za srečanje, ki je potekalo v torek, 17. 11. 2015, v delovnih prostorih CSD Grosuplje. S strokovno delavko sva že na začetku srečanja ugotovili, da odgovarjanje na vprašanja ne bo tako enostavno, kot sva sprva domnevali, in vzelo nama je precej časa, da sva rešili prva tri vprašanja. Ker je morala

strokovna delavka omenjenega dne še na teren, sva se dogovorili, da bo na preostala vprašanja poskušala odgovoriti sama, ko bo imela čas. Tako so minili trije tedni in nato sem jo zopet poklicala. Opravičila se mi je, ker ni imela časa, da bi odgovorila na vsa vprašanja, zato sva se dogovorili za drugo srečanje, ki je potekalo 22. 12. 2015. Omenjenega dne sva s pomočjo sistema v računalniku našli vse podatke o otrocih, rejnikih in matičnih družinah otrok ter tako odgovorili na vsa vprašanja. Imeli sva kar nekaj težav z iskanjem letnic in nekaterih drugih podatkov, saj strokovna delavka ni imela natančnega seznama, vendar sva na koncu uspeli najti vse potrebne informacije.

4. REZULTATI IN INTERPRETACIJA

4.1. SPLOŠNI PODATKI O REJNIŠTVU ZA CENTER ZA SOCIALNO DELO GROSUPLJE

4.1.1. ŠTEVILO OTROK V REJNIŠTVU

Število otrok, ki zaradi različnih razlogov živijo v rejniških družinah, je 30. Večina otrok živi v rejniških družinah (25), štirje otroci živijo pri starih starših, en otrok pa živi pri svojem stricu.

4.1.2. ŠTEVILO REJNIŠKIH DRUŽIN

Vseh rejniških družin skupaj je trenutno 19. V 13 družinah so nameščeni otroci iz CSD Grosuplje, v štirih družinah pa so nameščeni otroci, ki zaradi stalnega prebivališča spadajo pod druge CSD-je. Dve rejniški družini trenutno nimata otrok, a sta jih pripravljeni sprejeti.

4.1.3. TRAJANJE REJNIŠTVA

Nihče izmed 30 otrok se v obdobju zadnjih treh let ni vrnil v matično družino. Samo en otrok je v tem obdobju odšel živeti v drugo rejniško družino, ostalih 29 pa jih po mnenju strokovne delavke namerava ostati v isti rejniški družini do osamosvojitve.

Na podlagi omenjenega podatka lahko sklepam, da je delo z rejniškimi družinami zelo dobro organizirano in da se otroci v izbranih družinah počutijo varne in sprejete. Med skupinskimi izleti in delavnicami, kjer se zberemo vsi otroci iz rejniških družin, je opaziti, da je odnos otrok do rejnikov sproščen in pristen ter da rejniki otroke vzgajajo z ljubeznijo in predanostjo.

Po drugi strani pa je iz danega podatka razvidno, da v praksi prevladuje dolgotrajno rejništvo, kar je v nasprotju s temeljnim namenom rejniške dejavnosti, ki je vrnitev otroka v matično družino. Iz danih podatkov lahko sklepam, da je povezanost centra z matičnimi družinami šibka oziroma da center več časa nameni delu z rejniško družino kot pa z matično družino. Razlogi za takšno stanje so lahko različni. V nekaterih primerih starši sami nimajo zanimanja za otroka in sploh ne vzpostavijo stika niti s centrom niti z otrokom. V takšnih primerih je naloga centra, da poskuša vzpostaviti stik oz. sodelovati s starši. Če pa se ti ne odzivajo na pobude centra, mora ta podpreti otroka pri razumevanju, da starši ne želijo oziroma ne zmorejo stikov. Vsak otrok si slej ali prej zastavi vprašanja, kaj se je zgodilo njegovim staršem, kje prebivajo, zakaj z njimi nima stikov, in tedaj je pomembno, da center in rejnik odgovorita nanje ter ob tem

otroku nudita podporo.

V nekaterih primerih so si starši v času trajanja rejništva ustvarili nove družine, ob tem pa želijo, da njihov otrok, ki je odšel živeti v rejniško družino, tam ostane še naprej, čeprav z njim ohranjajo stike. Nekateri starši pa so se enostavno odmaknili, z otrokom ne želijo vzpostaviti tesnejšega stika in menijo, da je otroku bolje v rejniški družini kot pri njih.

4.2. STROKOVNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO GROSUPLJE

Naloge rejništva na CSD Grosuplje opravlja strokovna delavka, univerzitetna diplomirana socialna delavka. V stroki socialnega dela ima strokovna delavka pet let delovnih izkušenj, ki jih je pridobila na CSD Grosuplje, od tega ima na področju rejništva tri leta izkušenj. Strokovna delavka ocenjuje svoje delo kot dobro, na svojem delovnem področju pa se želi še izpopolnjevati. Za uspešnejše delo na področju rejništva bi potrebovala več časa oz. manj obveznosti z drugih področij, ki niso združljiva z rejništvom. Za strokovno delavko je rejništvo dragocen izziv in hkrati spodbuda za novo učenje in delo. Delo rejništva bi bilo po njenem mnenju lahko bolj cenjeno in plačano, za rejnike pa bi moralo biti organizirano tudi bolj poglobljeno izobraževanje. Drugače pa po mnenju strokovne delavke sistem rejništva v Sloveniji dobro deluje.

4.3. OTROCI V REJNIŠTVU

4.3.1. ŠTEVILO OTROK V REJNIŠTVU GLEDE NA STAROST IN SPOL

Tabela 1: Število otrok v rejništvu glede na starost in spol

Starost Spol	Do 3. leta	3–7 let	7–12 let	12–15 let	15–18 let	Nad 18 let	Skupaj
Ženski	2	1	5	4	3	4	19
Moški	/	1	4	6	/	/	11
Skupaj	2	2	9	10	3	4	30

Iz zgornje tabele je razvidno, da je v rejništvu 19 deklic in 11 dečkov. 24 otrok je starih od 3 do 18 let. Štirje otroci so polnoletni, dva pa sta mlajša od treh let.

4.3.2. STAROST OTROK OB NAMESTITVI V REJNIŠKO DRUŽINO PO SPOLU

Tabela 2: Starost otrok ob namestitvi v rejniško družino po spolu

Starost Spol	Do 3. leta	3–7 let	7–12 let	12–15 let	15–18 let	Nad 18 let	Skupaj
Ženski	5	5	5	1	3	/	19
Moški	2	5	4	/	/	/	11
Skupaj	7	10	9	1	3	/	30

Največ otrok je bilo v družino nameščenih med tretjim in dvanajstim letom. Sedem otrok je bilo ob namestitvi mlajših od treh let, samo trije otroci pa so bili ob namestitvi stari od 15 do 18 let.

Razvojna obdobja, v katerih se nahajajo otroci, močno vplivajo na otrokovo dožemanje in sposobnost prilagajanja različnim situacijam v življenju. Starost otroka je tako pomemben dejavnik ob namestitvi v rejniško družino. Mlajši kot je otrok ob vstopu v rejniško družino in dlje časa kot v njej ostane, večja je verjetnost, da v njej razvije svojo osebnost in pripadnost. Starejši kot je otrok ob namestitvi, težje se prilagodi na novo okolje in težje sprejme odsotnost staršev. Če izhajam iz svoje izkušnje, vezane na rejništvo, lahko zapisanim trditvam le pritrdim. Trije otroci, ki so prišli v rejniško družino stari manj kot pet let, so imeli le redkokdaj težave z odnosom do staršev in ne čutijo tolikšne potrebe po stikih s svojimi starši in po vrnitvi v matično družino. Deklici, ki sta bili ob namestitvi v rejniško družino starejši, pa sta imeli kar nekaj težav

s prilagajanjem na našo družino in tudi med materjo in rejnico še vedno prihaja do nesoglasij v zvezi s stiki in vzgojo. V takšnih primerih nam je v veliko pomoč strokovna delavka, ki poskrbi, da se nesoglasja rešujejo sproti. To pa je tudi bistvena naloga socialnega dela. Pristopiti k družinam ter jim pomagati rešiti nesoglasja, do katerih prihaja v procesu rejništva. Nuditi podporo rejniški družini in prisluhniti staršem ter najti skupno rešitev, ki bo v prvi vrsti v korist otroka in nato tudi ostalih udeležencev.

4.3.3. OKOLJE, IZ KATEREGA SO OTROCI PRIŠLI V REJNIŠKO DRUŽINO

25 otrok je v rejniško družino prišlo iz matičnih družin. Dva otroka sta v rejniško družino prišla iz družine starih staršev, dva iz druge rejniške družine, en otrok pa je bil nameščen iz doma za otroke.

Okolje, v katerem je sprva živel otrok, pomembno vpliva na njegov razvoj in sposobnost prilagajanja na novo družino. Za zdrav razvoj potrebuje otrok varnost, ljubezen, občutek sprejetosti in pripadnosti. Žal pa večina otrok, ki živi v rejništvu, prihaja iz drugačnega okolja, iz okolja, kjer prevladujejo jeza, žalost, strah, nasilje, alkohol. Ravno zato imajo ti otroci težave pri prilagajanju na novo okolje. Včasih se zgodi, da otrok zamenja okolje večkrat in v teh primerih se njegovi občutki zmede in strahu še povečajo. Sama sem zamenjala tri rejniške družine in potrdim lahko, da je izkušnja pogostih selitev res težka. Ni se lahko privaditi na novo okolje, in ko se končno nekoliko ustališ, gre nekaj v procesu in odnosih narobe in ponovno moraš zamenjati družino, okolje, šolo ... Vendar ko enkrat najdeš varno točko, kjer se lahko popolnoma sprostiš in izraziš vse strahove, pomeni to največjo zmago. Zato je pomembno, da se za otroka najde okolje, kjer se bo počutil sprejetega in varnega.

4.3.4. ODDALJENOST PREBIVALIŠČA REJNIŠKIH DRUŽIN OD PREBIVALIŠČA STARŠEV OTROK

Največ otrok, tj. 83 odstotkov, živi v drugi regiji kot njihovi starši. 10 odstotkov otrok živi v isti regiji, 7 odstotkov otrok pa v isti občini kot njihovi starši.

Iz podatkov, ki sem jih dobila na CSD Grosuplje, je razvidno, da je bilo v preteklosti veliko otrok nameščenih v rejniške družine, ki so bivale blizu njihovih bioloških staršev, danes pa je

čedalje več otrok nameščenih v druge regije. Včasih je za prilagoditev otroka in staršev na rejništvo bolje, da sta matična in rejniška družina oddaljeni, saj tako prihaja do manjših sporov in nesoglasij. Cilj je otroka umakniti iz okolja, kjer zanj ni bilo varno. Če otrok živi v rejništvu in biva blizu svojih staršev, ga lahko okolje in vsakodnevno srečevanje staršev spominjata na pretekle dogodke, zaradi česar se težje sprosti in sooči s težavami. Vendar pa v vseh primerih to ne drži. Včasih je za otroka bolje, da ostane v bližini znanega okolja in ohrani občutek pripadnosti staršem. Seveda pa je treba pri tistih otrocih, ki so nameščeni v rejniške družine blizu svojih staršev, vložiti veliko več truda in pozornosti, da sprejmejo nove okoliščine.

4.3.5. VKLJUČENOST OTROK V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE IN DRUGE ORGANIZACIJE

Vključenost otrok v izobraževalni sistem je zelo pomembna. Veliko otrok, ki izhajajo iz družin, kje pogoji niso bili primerni za osebni razvoj in izobraževanje, potrebuje ob namestitvi v rejniško družino podporo in pomoč pri izobraževanju.

Kot lahko opazim pri otrocih iz svoje rejniške družine, mnogo izobraževalnih institucij ne pozna problematike rejništva oziroma ima pomanjkljivo znanje o težavah, s katerimi se otroci soočajo. Zato velikokrat prihaja do nesoglasij med učitelji, otroki ter rejniki. Otroci pridejo v rejniško družino s številnimi stiskami, in ko se počutijo dovolj varne, se v njih sprostijo številna neprijetna čustva in odzivi. Te odzive strokovni delavci v šolah velikokrat ne znajo ustrezno sprejeti in jih označijo za neprimerno vedenje. Rezultat tega so velika nesoglasja ter nezmožnost sodelovanja učitelja z otrokom. V takšnih primerih morata rejnik in center za socialno delo učiteljem predstaviti položaj otroka ter se dogovoriti, kako lahko čim bolje rešijo težavo ter otroku pomagajo prebroditi krizo. Menim, da bi moral učiteljski zbor vsake šole imeti podrobnejše izobraževanje o rejništvu in težavah otrok, ki iz takšnih družin prihajajo.

Kar 18 otrok je vključenih v osnovnošolsko izobraževanje, od tega jih je sedem vključenih v prilagojen program. Ti otroci so utrpeli določen zaostanek v razvoju v obdobju nosečnosti in prvih letih življenja, in ker težje sledijo učnemu načrtu, je zanje primernejši program, kjer se učna snov jemlje počasneje in z več utrjevanja. Trije otroci so vključeni v vzgojno-varstveni zavod, od tega ima en otrok motnjo avtizma, ostala dva pa sta v zavodu zaradi vedenjskih težav, ki so posledica nasilja in razmer v matični družini. Trije otroci obiskujejo štiriletno poklicno šolo, dva otroka predšolsko vzgojo, dve dekleti obiskujeta univerzitetni program, ena deklica

hodi v triletno poklicno šolo in ena v višjo šolo.

4.3.6. PREDVIDENO NADALJNJE BIVANJE OTROK V SEDANJIH REJNIŠKIH DRUŽINAH GLEDE NA TRAJANJE REJNIŠTVA

Tabela 3: Predvideno nadaljnje bivanje otrok v sedanjih rejniških družinah glede na trajanje rejništva

Dosedanje trajanje rejništva \ Predvideno nadaljnje bivanje v rejniških družinah	Do 1 leta	Do 2 let	Do 3 let	Do 4 let	Do 5 let	Nad 5 let	Skupaj
Do 1 leta	/	/	/	/	/	/	/
Do 2 leti	/	/	/	/	/	/	/
Do 3 leta	/	/	/	/	/	/	/
Do 4 leta	/	/	/	/	/	/	/
Do 5 let	/	/	/	/	/	/	/
Več kot 5 let	/	/	/	/	/	/	/
Ni možno predvideti	3	2	2	3	10	10	30
Skupaj	3	2	2	3	10	10	30

Večina otrok (20) živi v rejniški družini pet let ali več. Za vseh 30 otrok strokovna delavka ni znala predvideti, koliko časa bodo še ostali v obstoječih rejniških družinah, kar pomeni, da v njih ostajajo še naprej oziroma trenutno nič ne nakazuje, da bi odšli živeti drugam.

Podatek, da večina otrok živi v rejniški družini že več kot pet let, kaže na dolgotrajnost rejništva.

Naj na tem mestu ponovno navedem razloge, zaradi katerih pride do dolgotrajnega rejništva:

- Otroci si v rejniških družinah ustvarijo varno okolje, nove cilje, svoj krog prijateljev, zato sami ne želijo nazaj k staršem.
- Starši si v času trajanja rejništva ustvarijo nove družine in ob tem menijo, da je za otroka bolje, da ostane v rejniški družini.
- Nekateri starši enostavno ne zmorejo in ne želijo, da bi se otroci vrnili.
- Starši so lahko v dolgotrajnem kazenskem postopku ali pa so že umrli.

Pri sprejemanju odločitev o trajanju rejništva moramo vsekakor upoštevati otrokove koristi in želje.

4.3.7. POČUTJE IN RAZVOJ OTROK V REJNIŠKIH DRUŽINAH

Otroci v sedanjih rejniških družinah uspevajo zelo dobro. Vsi otroci so se uspešno prilagodili na rejniško družino, v njej se počutijo varno, imajo dobre odnose z rejniki ter ostalimi člani družine. Uspešnost se pri vseh otrocih kaže na področju socialnih odnosov ter šole, odvisna pa je od posameznega otroka in rejnika. Vsak otrok pride v družino s številnimi nerešenimi vprašanji in spomini, ki večinoma niso prijetni. Zato je naloga rejniške družine, da otroku nudi podporo in varno okolje za nemoten razvoj. Uspešnost otrok v rejniški družini je odvisna od medsebojnega odnosa med člani družine. Če je ta odnos dober, varen, da se vzpostavi zaupanje, potem tudi ni nobenega strahu, da se otrok ne bi počutil dobro in ne bi bil uspešen. Rejniki v občini Grosuplje opravljajo svojo nalogo maksimalno dobro in so predani otrokom z vsem srcem, kar se jasno odraža v samem napredku otrok in ne nazadnje v dolgotrajnosti rejništva.

4.3.8. KAM BODO OTROCI IZ REJNIŠKE DRUŽINE PREDVIDOMA ODŠLI

Za 25 otrok strokovna delavka ne zna predvideti, kam bodo odšli po končanem procesu rejništva, saj so vsi še zelo mladi in še naprej ostajajo v rejniški družini. Preostalih pet otrok pa bo po vsej verjetnosti zaživel samostojno življenje.

4.3.9. OBLIKE DELA Z OTROKI V REJNIŠTVU

Strokovno delo z otroki v rejništvu poteka predvsem na centru za socialno delo. Tam se izvajajo individualne projektne skupine skupaj z rejniki, starši ter drugimi udeleženci, če je to potrebno. Poleg dela na centru pa se izvajajo tudi obiski na domu, vsako leto center organizira izlet, ki se ga udeležijo vse rejniške družine, organizirajo se razne delavnice, kjer se otroci med seboj družijo. Center je tudi v stalnem stiku s šolami in drugimi institucijami, ki jih otrok obiskuje. Kar se tiče dela z otroki, se mi zdi delo grosupeljskega centra zelo dobro in skrbno opravljeno. Ob težavah je strokovna delavka vedno na voljo in zapleti se rešujejo sproti. Oblike dela se določijo za vsakega otroka posebej. Ob namestitvi v rejniško družino je delo z otrokom bolj intenzivno kot v kasnejšem obdobju. Če rejništvo poteka brez zapletov in nesoglasij, intenzivno delo tudi ni potrebno, vsekakor pa je nujno sprotno preverjanje počutja in razvoja otrok v

rejniški družini.

4.4. MATIČNE DRUŽINE

4.4.1. SESTAVA MATIČNIH DRUŽIN OTROK

Kar 14 otrok izhaja iz družin, ki jih opredeljujemo kot zunajzakonske skupnosti. Pet otrok je živel v razvezani družini, trije otroci pa so živeli v zakonski skupnosti. Dvema otrokoma sta oba starša umrla. Šest otrok je živel le z materjo, nihče od otrok pa ni pred prihodom v rejniško družino živel le z očetom, kar pomeni, da otrok bodisi ni poznal očeta ali pa le-ta ni hotel oziroma ni smel biti v stiku z njim. To je lahko posledica nasilnega odnosa, saj veliko otrok prihaja iz takšnega okolja.

4.4.2. IZOBRAZBA STARŠEV

Tabela 4: Izobrazba staršev

Mati	Izobrazba	Oče
5	Nepopolna OŠ	5
9	Osnovna šola	7
1	Nepopolna srednja šola	1
7	Srednja šola	8
/	Višja/visoka šola	/
2	Ni podatkov	2
24	Skupaj	23

Izbrana tabela vključuje podatke o izobrazbi mater (24 mater) in očetov (23 očetov). Pet mater in pet očetov ima nepopolno osnovno šolo, devet mam in sedem očetov pa ima končano osnovno šolo. To je po številu polovica vseh staršev. Druga polovica staršev pa ima nepopolno ali končano srednjo šolo. Nihče od staršev nima končane višje/visoke šole. Štirje starši, za katere ni podatkov o izobrazbi, so že pokojni.

Izobrazba je lahko eden izmed dejavnikov socialnoekonomskega statusa. Starši z nižjo izobrazbeno stopnjo so na trgu dela praviloma v slabšem položaju, zato lahko doživljajo

različne stiske, ki se lahko odrazijo tudi v družini, npr. v obliki alkoholizma, nestrpnosti, zaskrbljenosti, slabih odnosov ipd.

4.4.3. ZAPOSLENOST STARŠEV

Tabela 5: Zaposlenost staršev

Mati	Zaposlenost	Oče
3	Redno zaposlen/-a	3
3	Občasno dela	1
12	Nezaposlen/-a	8
1	Invalidsko upokojen/-a	1
2	Umrli/-a	2
3	Ni podatkov	8
24	Skupaj	23

Samo šest staršev od skupaj 43 (ne štejemo že umrlih staršev) je redno zaposlenih. Iz danih podatkov je razvidno, da zaposlenost staršev lahko močno vpliva na življenjske razmere družin. Če pa sta v družini poleg brezposelnosti staršev prisotna še nasilje in alkoholizem, imamo dovolj razlogov za premestitev otroka v rejniško družino. Kot sem že napisala, se izobrazbeni status in zaposlenost pogosto prepletata in vplivata na življenjsko situacijo družin.

4.4.4. VZROKI ZA NAMESTITEV OTROK V REJNIŠKO DRUŽINO

Vzroki za namestitev otrok v rejniško družino so lahko zanemarjanje otroka (nasilje, zloraba, alkoholizem), nezmožnost staršev za skrb otroka, mladoletnost staršev, nestabilno stanje staršev, zapustitev otroka, slabe materialne razmere, odvisnost staršev od nedovoljenih substanc ter smrt staršev.

Skoraj polovica otrok (14) je doma doživljala zanemarjanje, in sicer sta bila največkrat sočasno prisotna alkoholizem in nasilje v družini. Starši osmih otrok niso bili zmožni nuditi varnega okolja in so se odločili za rejništvo. Pri petih otrocih je bil glavni vzrok za namestitev v rejniško družino odvisnost staršev od nedovoljenih substanc. Dvema otrokoma sta oba starša umrla.

Čeprav se je večina staršev do danes nekako postavila na noge in opustila alkoholizem/druga nedovoljene substance ali si ustvarila družine z novim partnerjem, kjer nasilje ni več prisotno,

njihovi otroci še vedno ostajajo v rejniški družini.

4.4.5. NAMEŠČANJE V REJNIŠKO DRUŽINO

Deset otrok je bilo v družino nameščenih v soglasju s starši, 16 otrok pa je bilo iz družine odvzetih. 120. člen ZZZDR pravi, da sme center za socialno delo otroka odvzeti staršem in ga dati v vzgojo in varstvo drugi osebi ali zavodu, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist.

Za dva otroka strokovna delavka ni našla podatka o tem, kako je bil otrok nameščen v družino, dva otroka pa sta bila v rejniško družino nameščena zaradi smrti obeh staršev.

4.4.6. STIKI STARŠEV Z OTROKOM

Tabela 6: Stiki staršev z otrokom

Enkrat tedensko	/
Enkrat mesečno	8
Večkrat mesečno	4
Enkrat na tri mesece	7
Enkrat na šest mesecev	2
Enkrat letno	2
Manj kot enkrat letno	/
Stiki le po telefonu	4
Stikov ni	3
Skupaj	30

Kot je razvidno iz tabele, ima največ otrok (osem) stike s svojimi starši enkrat mesečno, sedem otrok ima stike enkrat na tri mesece, štirje večkrat mesečno, štirje imajo stike le po telefonu, trije otroci stikov s starši nimajo, dva otroka imata stike enkrat na šest mesecev in dva le enkrat letno.

Omeniti še velja, da je treba pri sprejemanju dogovora o stikih staršev z otrokom upoštevati številne dejavnike.

Kje se odločitve o stikih sprejemajo?

Odločitve o stikih staršev z otrokom se večinoma sprejemajo na centru za socialno delo v okviru individualnih projektnih skupin. Nekaj odločitev o stikih pa je sprejetih na sodišču, in sicer v postopku razveze staršev ter v primeru kazenskega postopka staršev.

Kdaj so bile odločitve sprejete?

Odločitve o stikih med starši in otroki so sprejete ob namestitvi v rejniško družino, spreminjajo pa se lahko sproti glede na potek rejništva in zmožnost staršev in želje otrok. Center oz. sodišče določi kraj in čas srečanj ter njihovo trajanje. Stiki večinoma potekajo na centru, včasih pa izven njega, ko se dogovori za druge aktivnosti, kot so izleti, kosila, razne športne dejavnosti, obisk kina, stiki med vikendi. Ti dogovori so odvisni od pripravljenosti staršev za stik ter želja in potreb otrok. Na prvem mestu pa je treba poskrbeti za otrokovo varnost in upoštevati korist otroka. Pri vzpostavljanju dogovora o stikih se upošteva mnenje centra, mnenje rejnika ter drugih institucij, ki opazujejo vedenje otroka. Starejši otroci zmorejo že sami izraziti svoje želje in nemalokrat ne želijo tako pogostih stikov s starši, kot je bilo sprva določeno. V takšnih primerih se rejniki za stike dogovarjajo posamično s starši.

Starši velikokrat niso pripravljeni na aktivno srečanje z otrokom in takrat je potrebna spodbuda centra, da se stik sploh vzpostavi.

Sedem otrok ima stike dogovorjene preko sodišča. Zgodi se, da nekateri starši ne upoštevajo odločb sodišča in se enostavno ne zmorejo držati dogovorov, zato do stikov včasih niti ne pride.

Občutno več stikov imajo tisti otroci, katerih starši so se nekoliko uredili in odpravili nekatere vzroke, ki so pripeljali do razhoda, npr. alkoholizem, ločitev mater od nasilnih partnerjev ... Ko se skratka uredijo okoliščine, ki bistveno vplivajo na občutek varnosti pri otroku, le-ta lažje spet vzpostavi stik s starši in ga tudi ohranja.

4.4.7. OBLIKE DELA Z MATIČNO DRUŽINO MED BIVANJEM OTROKA V REJNIŠTVU

Z matičnimi družinami se center srečuje na individualnih sestankih, ki potekajo skupaj z otrokom in rejnikom na centru. Matičnim družinam se nudi osebna pomoč, redko tudi pomoč na domu. Če je treba, se starša napoti v razne oblike terapevtskih skupin, zlasti v primeru odvisnosti od alkohola in nasilja. Velikokrat je strokovna delavka v stiku s starši preko telefona ter individualno s pogovori na centru. Tu je delo s starši zelo pomembno, saj je del načrta pri

izvajanju rejniške dejavnosti tudi pomoč staršem pri odpravljanju negativnih vzorcev v njihovem življenju in urejanju situacij, ki so pripeljale do postopka rejništva.

Treba pa je omeniti, da čeprav si večina staršev, katerih otroci so bili nameščeni v rejništvo, sčasoma uspe urediti življenje, njihovi otroci še naprej ostajajo v rejniških družinah. Natančnih razlogov, zakaj je tako, ne moremo navesti, predvidevamo pa lahko, da se otroci v rejniški družini po toliko letih počutijo varne in sprejete in zaradi strahu oz. neprijetnih izkušenj nočejo oditi nazaj k staršem. Na drugi strani pa so lahko tudi starši tisti, ki se odpovedo možnosti za vrnitev svojega otroka iz rejniške družine, saj menijo, bo njihovemu otroku bolje v rejniški družini kot pri njih (nekateri od teh staršev si ustvarijo nove družine).

4.5. REJNIŠKE DRUŽINE

4.5.1. STAROST REJNIKOV

Tabela 7: Starost rejnikov

Št. rejnic	Starost	Št. rejnikov
1	21–30 let	/
1	31–40 let	/
4	41–50 let	1
8	51–60 let	2
2	Nad 60 let	/
16	Skupaj	3

Iz podatkov je razvidno, da naloge rejništva večinoma opravljajo ženske (16 rejnic in le 3 rejniki), kar me ne preseneča. Ženske že od nekdaj opravljajo skrbstvena dela in v očeh drugih naj bi bile prav one zadolžene za varstvo in nego otrok. Največ rejnic je starih od 41 do 60 let.

4.5.2. IZOBRAZBA REJNIKOV

Tabela 8: Izobrazba rejnikov

Rejnica	Izobrazba	Rejnik
/	Nepopolna OŠ	/
5	Osnovna šola	1
4	Poklicna šola	1
2	Srednja šola	/
5	Višja/visoka šola	1
16	Skupaj	3

Pet rejnic ima dokončano osnovno šolo, prav toliko pa jih ima končano višjo šolo. Sama menim, da izobrazba rejnikov ni pomembna pri tem, kako dobro nekdo opravlja poslanstvo/naloge rejništva. Pomembno se mi zdi le to, da so rejniki pri otroku s srcem in da se maksimalno trudijo, da bo ta otrok odrasel v samostojno in odgovorno osebo.

4.5.3. POKLIC REJNIKOV

Tabela 9: Poklic rejnikov

Rejnica	Poklic	Rejnik
6	Rejnik/-ica s statusom	/
/	Gospodinja	/
/	Delavec/-ka	1
3	Uslužbenec/-ka	1
/	Obrtnik/-ca	1
3	Upokojenec/-ka	/
4	Brezposeln/-a	/
/	Ni podatkov	/
16	Skupaj	3

Le majhen delež vseh rejnikov, tj. slaba tretjina (šest rejnic), ima status rejnika, tako da za svoje delo prejema dodatno plačilo. Sama menim, da bi morala vsaka oseba, ki se odloči za to dejavnost, pridobiti priznan status rejnika.

4.5.4. KJE REJNIŠKA DRUŽINA ŽIVI

Kar 89 odstotkov vseh rejniških družin živi na vasi. To je pričakovan podatek, saj je Grosuplje majhno mesto in ima veliko okoliških vasi.

4.5.5. PRIPRAVLJENOST REJNIKOV ZA SODELOVANJE S STARŠI OTROK (REJNIŠKE DRUŽINE Z OTROKI)

Od skupaj 17 družin, kjer bivajo otroci v rejništvu, jih 11 vsa vprašanja glede oskrbe in vzgoje otrok rešuje sporazumno s starši, kar se mi zdi prav, saj so le tako starši vključeni v sam proces razvoja svojega otroka.

4.5.6. PRIPRAVLJENOST REJNIKOV ZA SODELOVANJE S CENTROM

Vsi rejniki so pripravljeni za sodelovanje s centrom. Redno se udeležujejo srečanj, seminarjev, delavnic in so v stalnem stiku s strokovno delavko. Ko nastopijo težave s starši ali otrokom, se obrnejo na center in skupaj poiščejo rešitev.

4.5.7. OBLIKE DELA Z REJNIŠKIMI DRUŽINAMI

Tako kot starši se tudi rejniki udeležujejo individualnih projektnih skupin, strokovna delavka izvaja obiske na domu in razgovore, za rejnike center večkrat letno organizira skupinsko delo, izlete, predavanja, seminarje, delavnice, izobraževanja ... Tako lahko rejniki med seboj sodelujejo, si izmenjujejo izkušnje ter si delijo nasvete glede vzgoje otrok. Njihovo znanje se tako širi, kar jim omogoča, da lažje rešujejo težave, ki se pojavijo v družini.

5. SKLEP

Iz informacij, navedenih v prejšnjem poglavju, lahko strnemo naslednje ugotovitve:

- V občini Grosuplje je 30 otrok, ki živijo v rejniški družini. Vseh rejniških družin, kjer so nameščeni otroci iz Centra za socialno delo Grosuplje, je 17, dve rejniški družini pa trenutno nimata otrok, a sta jih pripravljeni sprejeti.
- Več kot polovica otrok je trenutno stara od 7 do 18 let, ob namestitvi v rejniško družino pa jih je bilo največ starih od 3 do 12 let.
- Velika večina otrok (25) je v rejniško družino prišla iz matične družine.
- Velika večina otrok (25) živi v drugi regiji kot njihovi starši.
- Večina otrok (18) je vključena v osnovnošolsko izobraževanje, od tega jih 7 obiskuje prilagojen program. Ti otroci so utrpeli določen zaostanek v razvoju iz obdobja nosečnosti in prvih let življenja, in ker težje sledijo učnemu načrtu, je zanje primernejši program, kjer se učno snov jemlje počasneje in z več utrjevanja. Rejniške družine se zavedajo pomembnosti izobrazbe, zato skupaj z otrokom izberejo zanj najprimernejšo pot izobraževanja in se trudijo, da doseže primerno izobrazbo.
- Za vseh 30 otrok ni možno predvideti časa trajanja rejništva. Poleg tega večina otrok živi v rejniški družini že več kot pet let. Ta podatek lahko nakazuje na proces dolgotrajnega rejništva, saj otroci do nadaljnjega ostajajo v rejniških družinah. Razlogi za to, da otroci ostajajo v rejniških družinah, so lahko zelo različni. Nekateri starši si ustvarijo nove družine in so mnenja, da je otroku boljše pri rejniški družini. V nekaterih primerih starši stikov sploh ne zmorejo. Večina otrok po določenem času tudi sama ne želi oditi nazaj k staršem, saj se v rejniški družini počutijo varne, sprejete, bojijo se preteklih dogodkov v matični družini. V rejniških družinah so si ustvarili nek svoj prostor, kjer lahko varno izražajo svoje želje, strahove, pričakovanja, ustvarili so si svoj krog prijateljev, s katerimi ne želijo prekiniti stika. Seveda pa tisti otroci, ki imajo možnost za vzpostavitev stikov s starši, te stike vsekakor želijo ohraniti, čeprav ostajajo v rejniški družini. Tu lahko tudi potrdim svojo hipotezo, da se kratkotrajni proces rejništva velikokrat pretvori v dolgotrajni proces, saj živijo otroci v rejniških družinah že več let in za zdaj kaže, da bodo v njih do nadaljnjega tudi ostali.
- Največ otrok (14) izhaja iz matičnih družin, ki jih opredeljujemo kot zunajzakonske skupnosti.
- 16 staršev ima končano osnovno šolo, 15 pa končano srednjo šolo, 20 od skupaj 43

staršev pa je brezposelnih. Izobrazbeni status ter zaposlenost staršev sta dejavnika, ki lahko vplivata na življenjsko situacijo posameznika in se med seboj velikokrat prepletata. Če se slabim socialnoekonomskim razmeram pridružita še alkoholizem ter nasilje, potem o varnem okolju za otroka ni več mogoče govoriti

- Med vzroke za namestitev otrok v rejniško družino lahko navedemo zanemarjanje otroka (nasilje, zloraba, alkoholizem), nezmožnost staršev za skrb otroka, mladostništvo staršev, nestabilno stanje staršev, zapustitev otroka, slabe materialne razmere, odvisnost staršev od nedovoljenih substanc ter smrt staršev. Največ otrok prihaja iz družin, kjer je prevladovalo zanemarjanje otroka (nasilje in alkoholizem).
- Stiki otrok v rejništvu z njihovimi biološkimi starši so razmeroma nepogosti. Pogostejše stike imajo tisti otroci, katerih starši so se nekoliko uredili in odpravili nekatere vzroke, ki so pripeljali do razhoda.

Odločitve o stikih med otroki in starši se večinoma sprejemajo na centru za socialno delo v okviru individualnih projektnih skupin. Nekatere odločitve o stikih se sprejmejo na sodišču, in sicer v postopku razveze staršev ter v primeru kazenskega postopka staršev. Odločitve so sprejete ob namestitvi v rejniško družino, spreminjajo pa se lahko sprti glede na potek rejništva, glede na zmožnost in pripravljenost staršev ter glede na želje in potrebe otrok. Pri sprejemanju odločitev o stikih med otrokom in starši moramo biti pozorni na otrokovo varnost in korist.

- Nosilke rejniške dejavnosti so v veliki večini ženske (le trije moški). Večina rejnic je stara od 41 in 60 let. Rejništvo bi lahko uvrstili med skrbstvena dela, ki jih že od nekdaj opravljajo ženske.
- Le majhen delež vseh rejnikov, tj. slaba tretjina, ima status rejnika. Sama menim, da bi moral takšen status pridobiti vsak, ki se odloči za to dejavnost.
- Center uporablja naslednje oblike dela z rejniškimi družinami, otroki ter starši: sestanki IPS, telefonski pogovori, obiski na domu, razne delavnice, izleti, osebna pomoč ter druga srečanja na centru, ki so izven srečanj IPS.

Zaključim lahko z željo, da bi vsi otroci, ki bivajo v rejniških družinah, uresničili svoje sanje in se razvili v samostojne in odgovorne osebe.

6. PREDLOGI

- Ugotovitve, navedene v diplomski nalogi, lahko pripomorejo k boljšemu razumevanju dela na področju rejništva v občini Grosuplje ter tudi druge.
- Treba je spodbujati dolgotrajnost rejništva, saj je to v številnih primerih bolje tako za otroka kot za starše. Seveda pa je pri sprejemanju odločitve o trajanju rejništva treba upoštevati otrokove želje in počutje. Nič slabega ni v tem, če se otrok ne želi vrniti v matično družino, otrokove želje je treba sprejeti in se v takih primerih posvetiti delu na področju dogovorjenih stikov in ohranjanju njihove kakovosti.
- Menim, da bi morali vsi, ki se odločijo za rejništvo, dobiti priznan status rejnika.
- Kot je izpostavila strokovna delavka na centru, bi morali imeti rejniki zagotovljenih več izobraževanj.
- Diplomaska naloga je lahko v pomoč morebitnemu bodočemu raziskovalcu teme rejništva, ki bo lahko mojo raziskavo še razširil/nadgradil.
- Diplomaska naloga bo v pomoč tudi delavki na centru, saj bo imela podatke zbrane na enem mestu in s tem boljši pregled nad stanjem rejništva.

7. SEZNAM LITERATURE

- Ferlin, A. (2013). Rejništvo – Kratkotrajna ali dolgotrajna rešitev?. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Socialna pedagogika.
- Bizant, U. (2015). 'Obnašanje otrok v rejništvu in posvojitvi', Rejniški glasnik, 49, str. 16–26.
- Brglez, V. (2005). V rejništvu ali kako se kaže spoštovanje do rejencev in rejenk, rejnikov in rejenic in koliko se ceni delo slednjih. Maribor: družina Brglez.
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (1998), Psihologija družine. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (2006), Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čaćinovič Vogrinčič, G. (2005, 2006), Socialno delo z družinami, študijsko gradivo za šolsko leto 2005/2006.
- Čaćinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2008), Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. (1997–2003). Metodologija raziskovanja v socialnem delu, študijsko gradivo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Oberski, T, Rozman, V. (2003). Individualna projektna skupina. Rejniški glasnik, 41, 13.
- Rejak, J. (1997). Rejništvo v občini Radlje ob Dravi. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Videmšek, P. (2008), Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela.

Internetni viri:

- Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve. (2015). *Rejništvo*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/
- Rakar, T., Čačinovič Vogrinčič, G., Zaviršek, D. in drugi. (2010), Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/rejnistvo_raziskava_konc_poroc.pdf
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, Ur. L. RS, št. 110/02, 56/06. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3400>.
- Center za socialno delo Maribor (2016). *Rejništvo*. Dostopno na: <http://csd-mb.si/dejavnosti/varstvo-otrok-in-druzine/posebno-varstvo-otrok-in-mladostnikov/rejnistvo/>
- Center za socialno delo Grosuplje (2016). Dostopno na: http://www.csd-grosuplje.si/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=18

8. PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik Rejništvo v občini Grosuplje

REJNIŠTVO V OBČINI GROSUPLJE

1. SPLOŠNI PODATKI O REJNIŠTVU ZA CENTER ZA SOCIALNO DELO GROSUPLJE

a) Število otrok v rejništvu:

- otroci, ki živijo pri starih starših _____
- otroci, ki živijo pri drugih sorodnikih _____
- otroci, ki živijo pri drugih družinah _____
- skupaj _____

b) Število rejniških družin:

- družine, v katerih so nameščeni otroci iz CSD Grosuplje _____
- družine, v katerih so nameščeni otroci iz drugih CSD-jev _____
- družine, ki trenutno nimajo otrok, a so jih pripravljene sprejeti _____
- skupaj _____

c) Trajanje rejništva:

- otroci, ki so se v obdobju zadnjih treh letih vrnili v matično družino _____
- otroci, ki nameravajo v rejniški družini ostati do osamosvojitve _____
- otroci, ki so v zadnjih treh letih odšli v drugo rejniško družino _____
- skupaj _____

2. STROKOVNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO GROSUPLJE

a) Kdo opravlja naloge rejništva?

b) Kako ocenjujete svoje delo?

c) Kaj bi potrebovali, da bi bilo vaše delo uspešnejše in bi bili z njim bolj zadovoljni?

d) Kaj vam delo na področju rejništva osebno pomeni?

e) Koliko delovnih izkušenj imate?

- v stroki _____
- na Centru za socialno delo Grosuplje _____
- na področju rejništva _____

f) Kako ocenjujete perspektivo rejništva v Sloveniji?

3. OTROCI V REJNIŠTVU

a) Število otrok v rejništvu glede na starost in spol:

Starost Spol	Do 3. leta	3–7 let	7–12 let	12–15 let	15–18 let	Nad 18 let	Skupaj
Ženski							
Moški							
Skupaj							

b) Starost otrok ob namestitvi v rejniško družino po spolu:

Starost Spol	Do 3. leta	3–7 let	7–12 let	12–15 let	15–18 let	Nad 18 let	Skupaj
Ženski							
Moški							
Skupaj							

c) Otroci so v sedanjo rejniško družino prišli:

- iz matične družine _____
- iz družine starih staršev _____
- iz druge rejniške družine _____
- iz doma za otroke _____
- iz bolnišnice _____
- skupaj _____

d) Otroci v rejniških družinah živijo:

- v neposredni bližini staršev _____
- v isti občini kot starši _____
- v isti regiji kot starši _____
- v drugi državi kot starši _____
- v drugi regiji kot starši _____
- skupaj _____

e) Otroci v rejništvu so vključeni v:

- vzgojno-varstveni zavod _____
- predšolsko vzgojo _____
- osnovno šolo _____
- osnovno šolo s prilagojenim programom _____
- poklicno šolo _____
- gimnazijo _____
- drugo štiriletno poklicno šolo _____
- višjo šolo _____
- univerzitetni program _____
- delo (so zaposleni) _____
- skupaj _____

f) Predvideno nadaljnje bivanje otrok v sedanjih rejniških družinah glede na trajanje rejništva:

Dosedanje trajanje rejništva Predvideno nadaljnje bivanje v rejniških družinah	Do 1 leta	Do 2 let	Do 3 let	Do 4 let	Do 5 let	Nad 5 let	Skupaj
Do 1 leta							
Do 2 leti							
Do 3 leta							
Do 4 leta							
Do 5 let							
Več kot 5 let							
Ni možno predvideti							
Skupaj							

g) Otroci v sedanjih rejniških družinah uspevajo:

- zelo dobro _____
- primerno _____
- slabše _____
- niso se prilagodili _____
- skupaj _____

h) Iz rejniške družine bodo otroci predvidoma odšli:

- k staršem _____
- k sorodnikom _____
- v internat _____
- v vzgojni zavod _____
- v samostojno življenje _____
- ni mogoče predvideti _____
- skupaj _____

i) Oblike dela z otroki v rejništvu: _____

3. MATIČNE DRUŽINE

a) Otroci izhajajo iz naslednjih tipov matičnih družin:

- zakonska skupnost _____
- zunajzakonska skupnost _____
- razvezani _____
- enostarševska skupnost _____
 - otrok je živel le z mamo _____
 - otrok je živel le z očetom _____
- umrli _____
- skupaj _____

b) Izobrazba staršev

Mati	Izobrazba	Oče
	Nepopolna OŠ	
	Osnovna šola	
	Nepopolna srednja šola	
	Srednja šola	
	Višja/visoka šola	
	Ni podatkov	
	Skupaj	

c) Zaposlenost staršev

Mati	Zaposlenost	Oče
	Redno zaposlen/-a	
	Občasno dela	
	Nezaposlen/-a	
	Invalidsko upokojen/-a	
	Umrli/-a	
	Ni podatkov	
	Skupaj	

d) Vzroki za namestitev otroka v rejniško družino:

- odsotnost staršev zaradi dela v tujini _____
- odsotnost staršev zaradi dolgotrajnega zdravljenja _____
- zanemarjanje otroka (nasilje, zloraba, alkoholizem) _____
- odvisnost staršev od nedovoljenih substanc _____
- slabe materialne razmere _____
- nerešeno stanovanjsko vprašanje _____
- smrt staršev _____
- drugo (nezmožnost staršev za skrb otroka, mladoletnost staršev, nestabilno stanje staršev, zapustitev otroka ...) _____
- ni podatkov _____
- skupaj _____

e) Otrok je bil nameščen v rejniško družino:

- v soglasju s starši _____
- staršem je bil odvzet (120. čl. ZZZDR) _____
- staršem so bile odvzete roditeljske pravice (116. čl. ZZZDR) _____
- starši so otroka zapustili _____
- na predlog sorodnikov _____
- na predlog strokovnih institucij _____
- zaradi smrti staršev _____
- ni podatkov _____
- skupaj _____

f) Stiki staršev z otrokom:

- enkrat tedensko _____
- enkrat mesečno _____
- večkrat mesečno _____
- enkrat na tri mesece _____
- enkrat na šest mesecev _____
- enkrat letno _____
- manj kot enkrat letno (le po telefonu) _____
- stikov ni _____
- skupaj _____

g) Oblike dela z matično družino med bivanjem otroka v rejništvu: _____

4. REJNIŠKE DRUŽINE

a) Starost rejnikov

Rejnica	Starost	Rejnik
	21–30 let	
	31–40 let	
	41–50 let	
	51–60 let	
	Nad 60 let	
	Skupaj	

b) Izobrazba rejnikov

Rejnica	Izobrazba	Rejnik
	Nepopolna OŠ	
	Osnovna šola	
	Poklicna šola	
	Srednja šola	
	Višja/visoka šola	
	Skupaj	

c) Poklic rejnikov

Rejnica	Poklic	Rejnik
	Rejnik/-ica s statusom	
	Gospodinja	
	Delavec/-ka	
	Uslužbenec/-ka	
	Obrtnik/-ca	
	Upokojenec/-ka	
	Brezposeln/-a	
	Ni podatkov	
	Skupaj	

d) Rejniška družina živi:

- v mestu _____
- na vasi _____
- na samotni kmetiji _____
- ni podatkov _____
- skupaj _____

e) Pripravljenost rejnikov za sodelovanje s starši otrok (rejniške družine z otroki):

- Vsa vprašanja glede oskrbe in vzgoje otrok rešujejo sporazumno s starši in CSD.

- Pomembnejša vprašanja glede otrok rešujejo sporazumno s starši. _____
- Le nekatera vprašanja rešujejo sporazumno s starši. _____

- S starši ne morejo sodelovati, ker:
 - se o tem ne morejo sporazumeti _____
 - ti nimajo stikov _____
 - so umrli _____
 - ne želijo stikov _____
 - ni podatkov _____
 - skupaj _____

f) Pripravljenost rejnikov za sodelovanje s centrom:

- velika _____
- primerna _____
- slabša _____
- ni mogoče oceniti _____
- skupaj _____

g) Oblike dela z rejniškimi družinami

Diplomsko delo:

Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a BARBARA ŠKRJANC, študent/-ka prvostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06110071, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:

» REJNIŠTVO V OBCINI GROSUPLJE«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo diplomsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega diplomskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o diplomskem delu in diplomskem izpitu;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno diplomsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani,

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave diplomskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega diplomskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani,

Podpis avtorja/-ice:

9. POVZETEK

Rejništvo je za vsakega posameznika svojevrstna življenjska izkušnja. Otroci prihajajo iz različnih okolij z zelo različnimi izkušnjami. Vsaka izkušnja pa jih naredi posebne.

Vez med otrokom ter rejniki je zelo pomembna, saj ravno ta vez določa potek rejništva in razvoj družine kot celote. Rejniška družina je za otroka varen pristan, ki mu ga matična družina ne zmore nuditi.

V diplomski nalogi sem obravnavala rejništvo s pravnega vidika ter z vidika socialnega dela. V teoretičnem delu diplomske naloge sem tako navedla pravno definicijo rejništva in navedla, kakšni so pogoji za opravljanje rejniške dejavnosti, kakšne so dolžnosti rejnika in kako poteka namestitev otroka v rejniško družino.

Pri podpori otroka sta pomembni tudi vloga centra za socialno delo ter vloga matične družine. Naloga centra za socialno delo v zvezi z rejništvom je vzpostavljanje delovnega odnosa, koncept individualne projektne skupine, ki je zastavljena kot opora otroku, rejniku ter staršem. Tu se vzpostavi varen delovni prostor, kjer se rešujejo vse težave, ki se pojavijo v postopku rejništva, denimo vprašanja o stikih s starši, vprašanja/težave, ki se tičejo razvoja in počutja otroka ipd. Glavno vodilo celotnega procesa rejništva mora biti otrokova korist.

Tudi sama živim v rejništvu in moja rejniška družina spada pod okrilje Centra za socialno delo Grosuplje. V diplomski nalogi sem zato s pomočjo zbranih podatkov o otrocih, starših ter rejniških družinah prikazala stanje rejništva, kakršno je pod okriljem omenjenega centra.

Iz zbranih podatkov je razvidno, da skoraj vseh 30 otrok še naprej ostaja v rejniških družinah. Najpomembnejši vzrok za namestitev otroka v rejniško družino je bil prisotnost nasilja ter alkoholizma v matični družini otroka. Otroci iz takšnih družin potrebujejo varen prostor, kjer lahko svobodno izražajo svoja čustva, mnenja, prostor, kjer se lahko odprejo in zaživijo pravo otroštvo.

Zame je eno pomembnejših vprašanj tudi vprašanje stikov s starši. Malo otrok ima pogoste stike s starši in razlogi za to so lahko zelo različni. Nekateri starši stikov zaradi raznih okoliščin ne zmorejo, ne želijo. Nekateri so si ustvarili nove družine in imajo zato le redke stike z otrokom

v rejništvu. Pri oblikovanju dogovora o stikih se upošteva tudi želje in potrebe otrok, ki pa si praviloma z leti želijo vse manj stikov s svojimi starši. Vsekakor pa obstaja za tiste otroke, ki imajo s starši zelo redke stike, majhna verjetnost, da se bodo kdaj vrnili v matično družino.

Svojo diplomsko nalogo bi lahko nadgradila tako, da bi zajela podatke za daljše časovno obdobje in jih primerjala med seboj. Raziskavo bi lahko nadgradila v svoji magistrski nalogi, morda pa jo bodo nadgradile nadaljnje generacije študentov.